

**PREZES
URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI
I KONSUMENTÓW**

DELEGATURA W BYDGOSZCZY

ul. Długa 47,85-034 Bydgoszcz
Tel. 52 345-56-44, Fax 52 345-56-17
E-mail: bydgoszcz@uokik.gov.pl

**WERSJA NIE ZAWIERAJĄCA
TAJEMNICY PRZEDSIĘBIORSTWA**

Bydgoszcz, dnia 22 maja 2014 r.

Znak: RBG-61-20/13/KL

DECYZJA CZĘŚCIOWA NR RBG - 10/2014

- I. Na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy – po przeprowadzeniu postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działania Optima Spółka Akcyjna z siedzibą w Gdańsku polegające na:

1. podawaniu nieprawdziwej informacji o całkowitym koszcie kredytu poprzez nieuwzględnianie w nim kosztu opłaty za obsługę w miejscu zamieszkania oraz kosztu ubezpieczenia, co stanowi nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym w zw. z art. 5 pkt 6 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.);
2. wprowadzeniu w błąd co do proporcji pomiędzy całkowitym kosztem kredytu a całkowitą kwotą kredytu, poprzez prezentowanie informacji o całkowitej kwocie kredytu obliczonej przy założeniu, że powinna ona uwzględniać kredytowane koszty kredytu, co stanowi nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. nr 171, poz. 1206);
3. podawaniu nieprawdziwej informacji o wysokości rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania, co stanowi naruszenie art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. nr 171 poz. 1206),

co stanowi naruszenie art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów i **nakazuje się ich zaniechanie**.

- II.** Na podstawie art. 27 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy – po przeprowadzeniu postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działania Optima Spółka Akcyjna z siedzibą w Gdańsku polegające na:

1. niepodawaniu w formularzu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego informacji o wysokości stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, co jest sprzeczne z art. 13 ust. 1 pkt 12 w zw. z art. 14 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.);
2. niepodawaniu w umowach kredytu konsumenckiego informacji o wysokości rocznej stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, co jest sprzeczne z art. 30 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.);
3. pobieraniu, w sytuacji odstąpienia przez konsumenta od zawartej umowy o kredyt konsumencki, odsetek od kwoty kredytowanych kosztów, co jest sprzeczne z art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. Nr 126, poz. 715);
4. uzależnianie przyjęcia od konsumenta wniosku o udzielenie pożyczki od jednoczesnego wyrażenia zgody na przesyłanie informacji handlowych drogą elektroniczną, wbrew uregulowaniom z art. 10 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. 2002 Nr 144, poz.1204 ze zm.);

co stanowi naruszenie art. 24 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów i stwierdza się **zaniechanie stosowania praktyk określonych w pkt II.1-II.3 z dniem 16 stycznia 2014 r., a praktyki wskazanej w pkt II.4 z dniem 1 lipca 2013 r.**

- III.** Na podstawie art. 105 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. 2013 r. poz. 267 ze zm.) w związku z art. 83 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) **umarza się** postępowanie wszczęte z urzędu przeciwko **Optima Spółka Akcyjna z siedzibą w Gdańsku** dotyczące podawania w formularzu informacyjnym nieprawdziwej informacji o całkowitej kwocie do zapłaty poprzez nieuwzględnienie w niej kosztu opłaty za obsługę w miejscu zamieszkania oraz kosztu ubezpieczenia spłaty pożyczki, co mogło stanowić nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. nr 171, poz. 1206), a tym samym mogło naruszać art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 ustawy z

dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.), jako bezprzedmiotowe.

IV. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy po przeprowadzeniu postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów

– działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –

nakłada się na Optima Spółka Akcyjna z siedzibą w Gdańsku karę pieniężną w wysokości:

- 1. 136.560 zł** (słownie: sto trzydzieści sześć tysięcy pięćset sześćdziesiąt złotych), płatną do budżetu państwa z tytułu naruszenia zakazu, o jakim mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.) w zakresie opisanym w punkcie I sentencji niniejszej decyzji.
- 2. 104.282 zł** (słownie: sto cztery tysiące dwieście osiemdziesiąt dwa złote), płatne do budżetu państwa z tytułu naruszenia zakazu, o jakim mowa w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.) w zakresie opisanym w punkcie II sentencji niniejszej decyzji.

UZASADNIENIE

W dniu 21 września 2012 r. – postanowieniem Nr RBG-177/2012 – Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: **Prezes UOKiK** lub **organ ochrony konsumentów**) wszczął z urzędu postępowanie wyjaśniające, mające na celu wstępne ustalenie, czy wzorce umowne stosowane przez Optima S.A. z siedzibą w Gdańsku (dalej: **Spółka, Pożyczkodawca** lub **Optima**) zawierają niedozwolone postanowienia umowne, a co za tym idzie, czy miało miejsce naruszenie chronionych prawem interesów konsumentów, uzasadniające podjęcie działań określonych w odrębnych ustawach, tj. art. 479³⁸§1 i art. 479³⁹ k.p.c. w związku z art. 385¹-385³ k.c. oraz mające na celu wstępne ustalenie, czy nastąpiło naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów w szczególności w związku z naruszeniem przepisów ustawy o kredycie konsumenckim oraz innych ustaw (RBG-405-32/12/KL).

Ponadto w dniu 21 grudnia 2012 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wszczął postępowanie wyjaśniające, mające na celu wstępne ustalenie, czy wybrani przedsiębiorcy niebędący bankami i świadczący konsumentom usługi finansowe dopuścili się, w zakresie pobierania opłat oraz prezentacji kosztów, naruszenia przepisów uzasadniających wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ust. 2 w zw. z ust. 1 ww. ustawy lub podjęcie działań przewidzianych w odrębnych ustawach (sygn. DDK-405-67/12/BK).

W toku tych postępowań Prezes UOKiK przeprowadził analizę wzorców umów oraz formularzy informacyjnych dotyczących kredytu konsumenckiego, jak również zweryfikował treść umów zawartych z konsumentami nadesłanych przez przedsiębiorcę. Przeprowadzona analiza pozwoliła Prezesowi UOKiK stwierdzić, że przedsiębiorca może stosować praktyki

naruszające zbiorowe interesy konsumentów. Mając powyższe na uwadze – postanowieniem Nr RBG-143/2013 z dnia 19 czerwca 2013 r. – organ ochrony konsumentów wszczął z urzędu postępowanie w sprawie podejrzenia stosowania przez Spółkę praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na:

A.

1. niepodawaniu w formularzu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego informacji o wysokości stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, co może stanowić naruszenie art. 13 ust. 1 pkt 12 w zw. z art. 14 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.);
2. niepodawaniu w umowach kredytu konsumenckiego informacji o wysokości rocznej stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, co może stanowić naruszenie art. 30 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.),

co może stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów.

B.

1. podawaniu w formularzu informacyjnym nieprawdziwej informacji o całkowitej kwocie do zapłaty poprzez nieuwzględnienie w niej kosztu opłaty za obsługę w miejscu zamieszkania oraz kosztu ubezpieczenia spłaty pożyczki, co może stanowić nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. nr 171, poz. 1206);
2. podawaniu nieprawdziwej informacji o wysokości rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania, co może stanowić naruszenie art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. nr 171 poz. 1206);
3. wprowadzeniu w błąd co do proporcji pomiędzy całkowitym kosztem kredytu a całkowitą kwotą kredytu, poprzez prezentowanie informacji o całkowitej kwocie kredytu obliczonej przy założeniu, że powinna ona uwzględniać kredytowane koszty kredytu, co może stanowić nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. nr 171, poz. 1206);
4. podawaniu nieprawdziwej informacji o całkowitym koszcie kredytu poprzez nieuwzględnianie w nim kosztu opłaty za obsługę w miejscu zamieszkania oraz kosztu ubezpieczenia, co może stanowić nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym w zw. z art. 5 pkt 6 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim.
5. stosowaniu opłaty za obsługę pożyczki w miejscu zamieszkania, której wysokość nie odpowiada wartości świadczeń realizowanych w ramach tej opłaty, co może stanowić

naruszenie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn. Dz. U. z 2003 r., Nr 153, poz. 1503 ze zm.);

6. stosowaniu opłaty wstępnej, której wysokość nie odpowiada wartości świadczeń realizowanych w ramach tej opłaty, co może stanowić naruszenie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn. Dz. U. z 2003 r., Nr 153, poz. 1503 ze zm.);

co może stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów.

C.

1. pobieraniu, w sytuacji odstąpienia przez konsumenta od zawartej umowy o kredyt konsumencki, odsetek od kwoty kredytowanych kosztów, co może być sprzeczne z art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. Nr 126, poz. 715).
2. uzależnianie przyjęcia od konsumenta wniosku o udzielenie pożyczki od jednoczesnego wyrażenia zgody na przesyłanie informacji handlowych drogą elektroniczną, wbrew uregulowaniom z art. 10 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. 2002 Nr 144, poz.1204 ze zm.),

co może stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów.

Jednocześnie Prezes UOKiK wezwał przedsiębiorcę do ustosunkowania się do przedstawionych zarzutów. W piśmie z dnia 5 lipca 2013 r. Optima przedstawiła swoje stanowisko dotyczące kwestionowanych praktyk.

Odpowiadając na zarzut określony w **pkt I.1.** sentencji niniejszej decyzji Spółka wskazała, że nieuwzględnienie w całkowitym koszcie kredytu kosztu opłaty za obsługę pożyczki w miejscu zamieszkania oraz kosztu objęcia ochroną ubezpieczeniową jest zgodne z założeniami wskazanymi w odpowiedzi do punktu III zamieszczonymi poniżej. W związku z tym zarzut Prezesa UOKiK o podawaniu nieprawdziwej informacji o całkowitym koszcie kredytu poprzez nieuwzględnienie w nim kosztu opłaty za obsługę w miejscu zamieszkania oraz kosztu ubezpieczenia jest – w przekonaniu Spółki - bezpodstawny i bezprzedmiotowy.

W zakresie praktyki określonej w **pkt I.2.** sentencji decyzji Spółka zauważyła, że zgodnie z przepisami ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.) – dalej: **u.k.k.**, kredytowanie kosztów kredytu konsumenckiego nie jest zakazane¹. Jak wskazuje Pożyczkodawca, kredytowanie różnego rodzaju opłat i prowizji jest wręcz powszechną praktyką rynkową. Co więcej sprzyja ona tym konsumentom, którzy nie są w stanie z własnych środków pokryć tych opłat. Zarówno Dyrektywa 2008/48/WE, jak i ustawa o kredycie konsumenckim nakładają na kredytodawcę obowiązek informowania o kosztach związanych z udzieleniem kredytu. Optima podkreśla tym samym, iż żaden z wyżej wymienionych aktów prawnych nie wymaga, aby kredytowane koszty zaliczać jedynie do całkowitego kosztu kredytu, a nie również do całkowitej kwoty kredytu. W ocenie Spółki

¹ Pismo z dnia 20 lutego 2012 r. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Nr DDK-076-118/11/BK.

nieodłączną cechą każdego kredytu jest jego odpłatność, przejawiająca się m.in. w prawie do naliczania odsetek od udostępnionych konsumentowi środków. W przypadku nie zaliczenia kredytowanych kosztów kredytu do całkowitej kwoty kredytu nie byłoby możliwe ich oprocentowanie. Zdaniem Optima brak jest argumentów prawnych i przepisów prawa, które uzasadniałyby podważenie prawa kredytodawców do pobierania odsetek od kwot „kredytujących” opłaty należne od konsumenta, jeżeli nie są one uiszczone z jego własnych środków w chwili, gdy stały się należne. W związku z powyższym - zdaniem Pożyczkodawcy - uwzględnianie kredytowanych kosztów zarówno w całkowitym koszcie kredytu, jak i w całkowitej kwocie kredytu jest zgodne z u.k.k. i nie stanowi nieuczciwej praktyki rynkowej wobec konsumentów.

W uzupełnieniu swojego stanowiska Spółka w piśmie z dnia 9 sierpnia 2013 r., wskazała, iż z literalnego brzmienia definicji całkowitej kwoty kredytu wynika, że jest to kwota udostępniona konsumentom. W języku potocznym poprzez udostępnienie rozumie się oddanie do dyspozycji, umożliwienie korzystania z czegoś (por. Słownik Języka Polskiego PWN, dostępny na stronie internetowej: sjp.pwn.pl). Jako udostępnianie środków pieniężnych klientom definiuje całkowity koszt kredytu także Dyrektywa 2008/48/WE. Wykładnia porównawcza różnych wersji językowych tej dyrektywy dowodzi, że polski ustawodawca prawidłowo zaimplementował zawartą w niej definicję całkowitej kwoty kredytu. W wersji angielskiej użyto bowiem sformułowania „*made available*”, co dosłownie można przetłumaczyć jako „udostępnianie”, zaś wersja niemiecka posługująca się zwrotem „*zur Verfügung sto/ten*” oznacza, iż środki te mają być oddane do dyspozycji Klientom, co stanowi synonim dla udostępniania tych środków.

Odnosząc się do zarzutu wskazanego w **pkt I.3.** sentencji decyzji Spółka zauważyła, że rzeczywista roczna stopa oprocentowania obliczona została przez przedsiębiorcę zgodnie z założeniami przedstawionymi w odpowiedzi do zarzutów dot. praktyk z punktu III, a więc bez uwzględnienia kosztu fakultatywnych usług dodatkowych w całkowitym koszcie kredytu. Ten sposób obliczania jest w opinii Pożyczkodawcy zgodny z u.k.k. i nie narusza ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Ponadto Optima oblicza wysokość rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania zgodnie ze wzorem określonym w Załączniku Nr 4 do u.k.k. Zatem zarzut Prezesa UOKiK o podawaniu nieprawdziwej informacji o wysokości rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania jest w ocenie Pożyczkodawcy bezpodstawny i bezprzedmiotowy.

W odniesieniu do praktyk kwestionowanych w **pkt II.1.** oraz **pkt II.2.** sentencji niniejszej decyzji Spółka podniosła, iż przepisy u.k.k. nie nakazuje wprost podania określonej wartości procentowej rocznej stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, stąd stopa ta może zostać wskazana konsumentowi poprzez odwołanie do stopy referencyjnej (np. czterokrotność wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego). Ponadto Optima stosuje stopę zmienną, uzależnioną od wysokości stopy kredytu lombardowego NBP. Stopa określona w ten sposób przez Pożyczkodawcę jest analogiczna do formuły zawartej w treści art. 359 § 2¹ k.c. W konsekwencji – jak zauważa Spółka - zmiana tej stopy w trakcie trwania Umowy pożyczki nie jest uzależniona w żaden sposób od przedsiębiorcy. Może ona bowiem ulec automatycznej modyfikacji w przypadku zmiany stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej. Optima zwraca przy tym uwagę, iż wskazanie jej wprost (a nie poprzez sposób obliczenia) może wprowadzić konsumenta w błąd. Pożyczkodawca wyjaśnia, iż skoro Formularz Informacyjny powinien wskazywać czas jego obowiązywania, to w okresie jego

obowiązywania może dojść do zmiany stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, a prze to straci swoją aktualność i w tym zakresie będzie zawierał informacje nieprawdziwe. Co więcej, o ile konsument i Spółka zdecydują się na zawarcie Umowy pożyczki, również w konsekwencji zmiany tej stopy w okresie pomiędzy wydaniem Formularza Informacyjnego a zawarciem tej Umowy pożyczki, może dojść do rozbieżności pomiędzy warunkami wskazanymi w Formularzu Informacyjnym i w Umowie pożyczki. W efekcie powyższego, sytuacja ta mogłaby się spotkać – w ocenie Pożyczkodawcy - z zarzutem przekazywania konsumentowi nierzetelnej i nieprawdziwej informacji. Zdaniem Optima, podanie tej kwoty na dzień zawarcia umowy wydaje się niecelowe, z uwagi na to, że w tym dniu nie istnieją jeszcze żadne wierzytelności wynikające z zawartej umowy, które stałyby się wymagalne. Spółka wskazuje również, iż każdy konsument może w prosty i niewymagający dodatkowych kosztów sposób sprawdzić aktualną wysokość tej stopy. Jako argument za tą tezą Spółka zauważa, że każdorazowo publikuje i aktualizuje jej wysokość na swojej stronie internetowej (pod adresem: www.optima-pożyczki.pl/pl/aktualności). Ponadto wysokość stopy oprocentowania kredytu lombardowego jest również publikowana na stronie internetowej Narodowego Banku Polskiego (www.nbp.pl) oraz w Dzienniku Urzędowym Narodowego Banku Polskiego. Z powyższych względów Pożyczkodawca uważa, że przekazuje konsumentom w Formularzu Informacyjnym i w Umowie pożyczki informację o rocznej stopie oprocentowania zadłużenia przeterminowanego w sposób rzetelny, prawdziwy i zupełny.

W uzupełnieniu swojego stanowiska Spółka w piśmie z dnia 9 sierpnia 2013 r., wskazała, iż poprzez odniesienie wartości stopy zadłużenia do wartości stopy kredytu lombardowego NBP nie tyle wskazała sposób obliczania oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, jak twierdzi Prezes UOKiK, ale wskazała wartość tego oprocentowania, jednakże nie przez podanie konkretnej wartości liczbowej, a w sposób opisowy, co ze względu na brak określenia w u.k.k. sposobu określania stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego jest dopuszczalne.

Ustosunkowując się do zarzutu wskazanego w **pkt II.3.** sentencji niniejszego rozstrzygnięcia Pożyczkodawca wskazał, że zarówno Dyrektywa 2008/48/WE, jak i przepisy u.k.k. nie zakazują kredytowania kosztów kredytu konsumenckiego. Nie zawierają także przepisów określających przeznaczenie tego kredytu. W związku z powyższym, udzielenie konsumentowi kredytu konsumenckiego, którego elementem jest kwota odpowiadająca kosztowi uzyskania kredytu - jest zgodne z przepisami ustawy o kredycie konsumenckim oraz Dyrektywy. Istotą kredytu konsumenckiego jest jego odpłatność, czego przejawem może być oprocentowanie przekazanych konsumentowi środków, w tym tych, które odpowiadają kosztom kredytu. W ocenie Spółki zgodnie z art. 54 u.k.k. - konsument nie ponosi kosztów związanych z odstąpieniem od umowy o kredyt konsumencki, nie dotyczy to jednak odsetek za okres od dnia wypłaty kredytu do dnia spłaty kredytu. Przepis ten, posługując się słowami „do dnia spłaty kredytu” odnosi się do kapitału kredytu, czyli kwoty, która udostępniana jest konsumentowi (łącznie z kwotą podlegającą ewentualnemu potrąceniu tytułem „kredytowania” opłat i prowizji). W związku z powyższym - w opinii Optima - naliczanie odsetek od kredytowanych kosztów kredytu jest zgodne z u.k.k., a zarzut Prezesa UOKiK w tym zakresie jest bezpodstawny i bezprzedmiotowy.

W zakresie postanowienia z **pkt II.4.** sentencji decyzji Spółka poinformowała, że zmodyfikowała odpowiednio fragment wniosku o udzielenie pożyczki zgodnie z zaleceniami Prezesa UOKiK. Nowy wzór wniosku został wprowadzony do obrotu z konsumentami z dniem

1 lipca 2013 r. Mając na względzie powyższe, Optima wniosła o umorzenie postępowania w tym zakresie.

Odnosząc się do ostatniego z przywołanych zarzutów, zamieszczonego w **pkt III** sentencji decyzji przedsiębiorca oświadczył, iż jeżeli w umowie kredytu konsumenckiego kredytodawca oferuje konsumentowi możliwość wyboru usługi dodatkowej, ale decyzja co do skorzystania z oferowanej usługi należy do konsumenta, koszt takiej usługi nie jest elementem całkowitego kosztu kredytu. Za podobnym rozumieniem art. 5 pkt 6 b) Dyrektywy przemawia prounijna wykładnia tego przepisu. W angielskiej wersji językowej Dyrektywy usługa dodatkowa, aby można ją było uwzględnić przy obliczaniu całkowitego kosztu kredytu, powinna być nie tyle „niezbędna” (tak polska wersja językowa), co „przymusowa” (ang. „compulsory”) w stosunku do konsumenta. Jak wyjaśnia Pożyczkodawca - jego oferta, która zawiera możliwość wyboru obsługi pożyczki w miejscu zamieszkania oraz objęcia ochroną ubezpieczeniową stanowią jedynie świadczenia dodatkowe, których koszty stanowią koszt fakultatywny. Na ich poniesienie konsument może, lecz nie jest zobowiązany się zdecydować. W ocenie Spółki warunki, na których udzielany jest kredyt dla konsumentów, którzy dokonali wyboru usług dodatkowych oraz tych, którzy zrezygnowali z wyboru tych samych usług, są bowiem identyczne. W ramach oferty kredytowej opartej o Umowę pożyczki, z lub bez powyższych usług dodatkowych, Optima oferuje ten sam produkt kredytowy. Jak wyjaśniła Spółka, nie uzależnia zawarcia z konsumentem Umowy pożyczki od dokonania konkretnego wyboru usługi dodatkowej. W konsekwencji koszt usług dodatkowych, jako nie „niezbędny” - nie jest wliczany do całkowitego kosztu kredytu.

Zdaniem Pożyczkodawcy, gdyby celem ustawodawcy polskiego oraz unijnego było uwzględnianie kosztu wszystkich usług dodatkowych (a nie tylko tych, których poniesienie jest niezbędne/wymagane do uzyskania kredytu) w całkowitym koszcie kredytu - znalazłoby to odzwierciedlenie w brzmieniu przepisu. Taki stan rzeczy miał bowiem miejsce w czasie obowiązywania art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim. Różnica pomiędzy tym przepisem a aktualnym brzmieniem definicji całkowitego kosztu kredytu jest zatem wyraźna. Spółka ponadto zauważa, że wzór Umowy pożyczki stosowany przez Pożyczkodawcę w § 2 ust. 2 wyraźnie stwierdza, że opłata za obsługę pożyczki w miejscu zamieszkania - jako opcjonalna - nie stanowi elementu całkowitego kosztu pożyczki. Podobnie § 3 ust. 2 stanowi, że opłata z tytułu objęcia ochroną ubezpieczeniową, jako opcjonalna, nie stanowi elementu całkowitego kosztu pożyczki. Dodatkowo, w tym samym ustępie, konsument otrzymuje informację, że wybór opcjonalnego ubezpieczenia spłaty pożyczki nie jest niezbędny do uzyskania pożyczki lub uzyskania pożyczki na oferowanych warunkach i nie wpływa na warunki samej pożyczki. Nie można zatem uznać, że Optima w tym zakresie wprowadza konsumentów w błąd, a przekazywana w Umowie pożyczki informacja o usługach dodatkowych jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu. Ponadto – w ocenie Pożyczkodawcy - precyzyjnie wskazuje koszt związany z wyborem usługi dodatkowej i w tym zakresie nie wprowadza konsumentów w błąd, który mógłby stanowić nieuczciwą praktykę rynkową.

W uzupełnieniu swojego stanowiska Spółka pismem z dnia 9 sierpnia 2013 r. przedstawiła uwagi ogólne związane ze swobodą działalności gospodarczej wyrażonej w art. 2, art. 20 oraz art. 22 Konstytucji. W ocenie Optima, interpretacje przedstawione przez Prezesa UOKiK ograniczają swobodę działalności gospodarczej pozabankowych instytucji

finansowych na rzecz ochrony konsumentów. Przedsiębiorca zauważył, iż ustawodawca nie zdecydował się na poddanie tego typu działalności nadzorowi krajowego organu regulacyjnego, a w zakresie swojej działalności korzystają oni w pełni ze swobody działalności gospodarczej. Pożyczkodawca potwierdził również tezy wskazane we wcześniejszej korespondencji, rozbudowując je o dodatkowe elementy składające się na argumentację Spółki dotyczącą poszczególnych zarzutów kwestionowanych w toku postępowania.

Spółka w dniu 3 października 2013 r. zapoznała się z materiałem dowodowym zebrany w trakcie niniejszego postępowania., a także założyła informację o osiągniętym przychodzie w okresie od 1 lipca 2012 r. do 30 czerwca 2013 r.

W piśmie z dnia 21 stycznia 2014 r. przedstawiła informację dotyczącą zaniechania stosowania niektórych z praktyk określonych w postanowieniu nr RBG-143/2013, a także oświadczyła, iż od lipca 2013 r. nie oferuje już konsumentom ubezpieczenia spłaty pożyczki wraz z udzielaną pożyczką.

W piśmie z dnia 20 lutego 2014 r. Optima udzieliła odpowiedzi na pytania Prezesa UOKiK związane z prowadzoną działalnością, a złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy administracyjnej.

Prezes UOKiK zawiadomił Pożyczkodawcę o zakończeniu zbierania materiału dowodowego oraz o możliwości zapoznania się z aktami sprawy (pismo z dnia 7 maja 2014 r.). Przedsiębiorca nie skorzystał z powyższego uprawnienia.

Prezes UOKiK ustalił następujący stan faktyczny:

Na podstawie zebranych w toku postępowania dokumentów organ ochrony konsumentów ustalił, iż Optima Spółka Akcyjna jest wpisana do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS 0000000916, prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla Gdańsk-Północ w Gdańsku, Wydział VII Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Przedmiotami działalności Spółki jest m.in. finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych.

W związku z prowadzoną działalnością, Spółka zawiera z konsumentami umowy o kredyt konsumencki, w szczególności na podstawie wzorca „Umowa pożyczki nr...” – dalej Umowa. Pierwotnie wzorzec obowiązywał od 1 sierpnia 2012 r. (karta akt – 36, 50), a przedsiębiorca dokonał jego modyfikacji z dniem 16 stycznia 2014 r. (karta akt - 596, 606). Optima stosowała wzorzec umowy „Wniosek o udzielenie pożyczki”, który obowiązywał od dnia 1 maja 2012 r. (karta akt – 36, 49), a następnie został zmodyfikowany w dniu 1 lipca 2013 roku (karta akt – 596, 605). Przed zawarciem Umowy Spółka przedstawiała konsumentom Formularz Informacyjny.

W kwestii praktyki wskazanej w punkcie I.1. sentencji decyzji ocenie poddano okoliczności faktyczne, zgodnie z którymi do całkowitego kosztu kredytu (zwanego w Umowie – całkowity koszt pożyczki) Spółka nie wliczała opłat związanych z obsługą pożyczki w miejscu zamieszkania konsumenta oraz kosztów ubezpieczenia spłaty pożyczki. Przedmiotowe usługi miały charakter dodatkowy. Konsument w momencie zawarcia umowy mógł dokonać następującego wyboru:

- ✓ obsługa pożyczki w miejscu zamieszkania konsumenta, czy przedstawienie Spółce raportu uzyskanego w Biurze Informacji Kredytowej;
- ✓ ubezpieczenie spłaty pożyczki, czy przedstawienie dwóch poręczycieli, którzy muszą być zaakceptowani przez Optima.

Od 1 lipca 2013 roku Spółka zaniechała oferowania konsumentom zabezpieczenia spłaty pożyczek poprzez objęcie ochroną ubezpieczeniową, w związku z powyższym nie istnieje również potrzeba wskazywania dwóch poręczycieli.

Przy praktyce wskazanej w punkcie I.2. sentencji decyzji ocenie poddano okoliczności faktyczne, zgodnie z którymi Spółka do:

- ✓ całkowitej kwoty kredytu (zwanej w Umowie – całkowitej kwoty pożyczki) wlicza:
 - kwotę wypłacaną konsumentom;
 - opłatę wstępną;
 - opłatę za obsługę pożyczki w miejscu zamieszkania konsumenta (w przypadku wyboru tej opcji);
 - opłatę za ubezpieczenie spłaty pożyczki (w przypadku wyboru tej opcji);
- ✓ całkowitego kosztu kredytu wlicza:
 - opłatę wstępną;
 - wartość odsetek.

Przy analizie praktyki określonej w pkt I.3 sentencji niniejszej decyzji, Prezes UOKiK uwzględnił sposób obliczania wartości rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania. Stopa ta obliczana była przy założeniu, że obsługa pożyczki w miejscu zamieszkania konsumenta oraz ubezpieczenie spłaty pożyczki nie są wliczane w całkowity koszt kredytu, a są ujęte w całkowitą kwotę kredytu. Ponadto opłata wstępna była ujmowana zarówno w całkowitej kwocie kredytu, jak również w całkowitym koszcie kredytu.

Odnośnie zarzutu wskazanego w pkt II.1. sentencji decyzji, analizie podano Formularz Informacyjny, którym posługuje się Spółka w obrocie z konsumentami. Wypełniając przedmiotowy dokument w oparciu o warunki umowne przedstawiane przyszłym klientom, Spółka w tabeli zatytułowanej „Skutki braku płatności” zamieszcza następującą informację: *„stopa zadłużenia przeterminowanego jest równa czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego”*. Brak jest wskazania wartości oprocentowania na dzień wypełnienia formularza.

Przy zarzucie z pkt II.2. Prezes UOKiK wziął pod uwagę zapis znajdujący się w § 8 ust. 3 Umowy, zgodnie z którym: *„Roczna stopa oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, tj. stopa odsetek karnych za opóźnienie, o których mowa w § 8 ust. 1 i 2 niniejszej umowy, jest stopą zmienną i równa się czterokrotność wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego, wskazanej każdorazowo w uchwale Rady Polityki Pieniężnej, publikowanej w Dzienniku Urzędowym Narodowego Banku Polskiego, Zmiana rocznej stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego następuje automatycznie w przypadku zmiany wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego ustalanej przez Radę Polityki Pieniężnej”*.

Przy praktyce wskazanej w pkt II.3 sentencji decyzji Prezes UOKiK ustalił, iż Optima pobiera odsetki – przy skorzystaniu przez konsumenta z prawa do odstąpienia od umowy w terminie 14 dni od momentu jej podpisania – od kwoty wskazanej w całkowitej kwocie

kredytu, która to zawiera koszty udzielonego kredytu (czyli opłatę wstępną, opłatę za obsługę pożyczki w domu oraz opłatę za ubezpieczenie spłaty pożyczki – por. ustalenia z pkt I.2).

W stosunku do praktyki określonej w pkt II.4. organ ochrony konsumentów przeanalizował „Wniosek o udzielenie pożyczki” stosowany przez Spółkę względem konsumentów przed zawarciem umowy. W pkt XII tego Wniosku znajduje się zapis umowny w brzmieniu: „*Wyrażam zgodę na przesyłanie informacji handlowych przez Optima S.A. w rozumieniu ustawy z dn. 18.07.2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. Nr 144, poz. 1204 ze zm.)*”. Powyższe postanowienie umowne zostało w jednej części dokumentu z pozostałymi postanowieniami umownymi oraz formularzem zawierającym dane identyfikacyjne konsumenta, jego status majątkowy, a także oświadczenia w zakresie wyboru opcji dostępnych w ramach udzielanej pożyczki. Konsument nie ma możliwości niepodpisania się pod tym oświadczeniem w sposób niezależny od zaakceptowania danych wskazanych we Wniosku.

W zakresie zarzutu z pkt III ustalono, iż całkowita kwota do zapłaty, o której mowa w Umowie – stanowi sumę całkowitej kwoty pożyczki oraz całkowitego kosztu pożyczki.

Z dokumentów przedłożonych przez Spółkę, a także na podstawie jej oświadczeń wynika, iż Optima zaniechała stosowania praktyk określonych w pkt II.1-II.3. z dniem 16 stycznia 2014 r., a w przypadku praktyki wskazanej w pkt II.4 do zaprzestania jej stosowania doszło w dniu 1 lipca 2013 r.

Prezes UOKiK ustalił nadto, iż rokiem obrotowym dla Spółki jest okres pomiędzy 1 lipca 2012 r. a 30 czerwca 2013 r. W tym okresie Optima osiągnęła przychód - stwierdzony na podstawie dokumentu podatkowego CIT-8 - w wysokości

Mając na uwadze zebrany materiał dowodowy, Prezes UOKiK zważył, co następuje:

Podstawą do rozstrzygnięcia sprawy w oparciu o przepisy ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) – dalej: **u.o.k.i.k.** jest uprzednie zbadanie przez organ ochrony konsumentów, czy w danej sprawie zagrożony został interes publicznoprawny. Stwierdzenie, że to nastąpiło, pozwala na realizację celu tej ustawy, wskazanego w art. 1 ust. 1, którym jest określenie warunków rozwoju i ochrony konkurencji oraz zasad podejmowanej w interesie publicznoprawnym ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów. Zdaniem organu ochrony konsumentów, rozpatrywana sprawa ma charakter publicznoprawny, albowiem wiąże się z ochroną interesu wszystkich konsumentów, którzy są lub będą klientami skarżonego przedsiębiorcy. Zatem uzasadnione było w niniejszej sprawie podjęcie przez Prezesa UOKiK działań przewidzianych w u.o.k.i.k.

Przepis art. 24 ust. 1 tejże ustawy stanowi, iż „*Zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów*”, natomiast art. 24 ust. 2 określa, iż „*Przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działania przedsiębiorcy, w szczególności: 1) stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego; 2) naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji; 3) nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji*”.

Oceny, czy w danym przypadku mamy do czynienia z praktyką określoną w wyżej wymienionym przepisie należy dokonać na podstawie ustalenia łącznego spełnienia trzech przesłanek, którymi są:

- **działania przedsiębiorcy,**
- **bezprawność tych działań,**
- **godzenie w zbiorowe interesy konsumentów.**

Działanie przedsiębiorcy

Zgodnie z przepisem art. 4 pkt 1 u.o.k.i.k., ilekroć w ustawie tej jest mowa o przedsiębiorcy, pojmuje się przez to w pierwszej kolejności przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tj. Dz. U. z 2013r., poz. 672, ze zm.). Przepis art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej definiuje działalność gospodarczą jako zarobkową działalność wytwórczą, budowlaną, handlową, usługową oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodową wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły. Przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ust. 1 tej ustawy jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną - wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą.

Mając powyższe na uwadze uznać należy, iż Spółka - prowadząc działalność gospodarczą jako osoba prawna - jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 pkt 1 u.o.k.i.k. Tym samym jej działania mogą podlegać ocenie w aspekcie naruszenia zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Bezprawność działań

Bezprawność w rozumieniu art. 24 ust. 1 u.o.k.i.k. polega na zachowaniu przedsiębiorcy - w postaci działania, jak również zaniechania - które jest sprzeczne z powszechnie obowiązującym porządkiem prawnym, a więc zarówno z normami prawnymi jak również z zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami. Bezprawność jest przy tym obiektywnym czynnikiem, a więc niezależna jest od winy i jej stopnia, jak również bez znaczenia jest świadomość istnienia naruszeń lub wystąpienia szkody.

Ad. I.

W świetle przepisu art. 24 ust. 2 pkt 3 u.o.k.i.k. przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności stosowanie nieuczciwych praktyk rynkowych lub czynów nieuczciwej konkurencji.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. Nr 171, poz. 1206) – dalej: **u.p.n.p.r.**, stosowana przez przedsiębiorcę względem konsumentów praktyka rynkowa jest nieuczciwa, jeżeli jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu.

Przepis art. 5 ust. 1 u.p.n.p.r. stanowi, że praktykę rynkową uznaje się za działanie wprowadzające w błąd, jeżeli działanie to w jakikolwiek sposób powoduje lub może powodować podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął. Interpretując zatem pojęcie praktyki wprowadzającej w błąd należy stwierdzić, że jest to każda praktyka, która w jakikolwiek sposób, w tym również przez swoją formę, wywołuje skutek w postaci co najmniej możliwości wprowadzenia w błąd przeciętnego konsumenta, do którego jest skierowana lub dociera i, która ze względu na swoją zwodniczą naturę może zniekształcić jego zachowanie rynkowe². Wprowadzające w błąd działanie może polegać przede wszystkim na rozpowszechnianiu nieprawdziwych informacji (art. 5 ust. 2 pkt 1 u.p.n.p.r.). Stosownie do brzmienia art. 5 ust. 4 u.p.n.p.r. przy ocenie, czy praktyka rynkowa wprowadza w błąd przez działanie, należy uwzględnić wszystkie jej elementy oraz okoliczności wprowadzenia produktu na rynek, w tym sposób jego prezentacji.

Wskazać należy, iż potencjalna zdolność wprowadzenia w błąd ma miejsce szczególnie wtedy, gdy przedsiębiorca ukrywa istotne dla podjęcia przez konsumenta racjonalnej decyzji rynkowej informacje lub przedstawia je w niejasny, niezrozumiały lub dwuznaczny sposób. W wyniku powyższych praktyk przeciętny konsument może wyrobić sobie mylne wyobrażenie o korzyściach wynikających ze złożonej propozycji, które nie znajdują odzwierciedlenia w rzeczywistym stanie rzeczy. Wprowadzenie w błąd polega przede wszystkim na pewnym zniekształceniu procesu decyzyjnego konsumenta poprzez wytworzenie w jego umyśle mylnego przekonania co do transakcji, w którą chce się zaangażować. W rezultacie wytworzenia się tego mylnego przekonania, konsument podejmuje decyzję o zaangażowaniu lub wycofaniu się z danej decyzji, przy czym istotne jest to, że takiej decyzji by nie podjął, gdyby nie nieuczciwe działania przedsiębiorcy. Owo zniekształcenie procesu decyzyjnego konsumenta, w przypadku praktyk wprowadzających w błąd przez działanie, polega głównie na podawaniu fałszywych lub mylących informacji dotyczących produktu lub sposobu jego prezentacji albo wprowadzenia na rynek³. Dla prawidłowego zinterpretowania celu tej ustawy należy wskazać, iż przedsiębiorca nie tyle musi faktycznie spowodować, iż przeciętny konsument podejmie decyzję, której przy braku wprowadzenia w błąd by nie podjął, co wystarczy już samo wystąpienie takiej możliwości wprowadzenia w błąd.

W niniejszym postępowaniu koniecznym stało się również rozważenie przez Prezesa UOKiK, czy działania przedsiębiorcy w zakresie stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych mogły wprowadzać przeciętnego konsumenta w błąd i tym samym mogły powodować podjęcie przez niego decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął.

Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym posługuje się pojęciem przeciętnego konsumenta. To w odniesieniu do przeciętnego konsumenta powinna być dokonywana ocena każdej praktyki rynkowej, w tym praktyki polegającej na działaniu wprowadzającym w błąd. Będące przedmiotem niniejszego rozstrzygnięcia zachowanie Spółki w zakresie nieuczciwych praktyk rynkowych wymienionych w sentencji niniejszej decyzji powinno być zatem oceniane z perspektywy przeciętnego konsumenta.

Zgodnie z art. 2 pkt 8 u.p.n.p.r. przez przeciętnego konsumenta rozumie się konsumenta, który jest dostatecznie dobrze poinformowany, uważny i ostrożny. Oceny tej

² Wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 14 września 2005 r., sygn. akt: I ACa 149/05.

³ R. Stefanicki, *Interpretacja dyrektywy dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych wobec konsumentów na rynku wewnętrznym*, Glosa 1/2000, str. 88.

powinno dokonać się z uwzględnieniem czynników społecznych, kulturowych, językowych i przynależności danego konsumenta do szczególnej grupy konsumentów, przez którą rozumie się dającą się jednoznacznie zidentyfikować grupę konsumentów, szczególnie podatną na oddziaływanie praktyki rynkowej lub na produkt, którego praktyka rynkowa dotyczy ze względu na szczególne cechy, takie jak m. in. wiek, wykształcenie, sprawność fizyczna czy umysłowa. Wzorzec przeciętnego konsumenta nie jest stały, zmienia się bowiem w zależności od okoliczności konkretnego przypadku.

Definicja przeciętnego konsumenta zamieszczona w u.p.n.p.r. jest wynikiem dorobku orzeczniczego Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE, dawniej: Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości). Stopniowy rozwój orzecznictwa TSUE doprowadził do utrwalenia modelu konsumenta jako konsumenta rozważnego, przeciętnie zorientowanego, mającego prawo do rzetelnej informacji niewprowadzającej w błąd, zawierającej wszelkie niezbędne dane wynikające z funkcji i przeznaczenia danego towaru. W świetle orzecznictwa TSUE, poziom percepcji i uwagi konsumenta różni się w zależności od tego, jakiego produktu dotyczy praktyka rynkowa oraz w jakich okolicznościach produkt ten jest nabywany⁴.

W przedmiotowej sprawie oferta przedsiębiorcy dotycząca kredytów konsumenckich nie była skierowana do szczególnej grupy konsumentów. Z tego typu ofert korzystają różne osoby, w różnym wieku, o zróżnicowanym wykształceniu i dochodach oraz świadomości otaczającej rzeczywistości. Na potrzeby niniejszej sprawy konstrukcję modelu przeciętnego konsumenta należy stworzyć bez odwoływania się do przynależności do szczególnej grupy konsumentów, gdyż z pożyczek gotówkowych znajdujących się w ofercie Spółki korzystają konsumenci o różnej świadomości, wieku czy też wykształceniu. Nie można tym samym stworzyć jednego modelu dla przeciętnego konsumenta korzystającego z oferty Pożyczkodawcy. Dlatego na tle niniejszej sprawy przeciętny konsument to osoba zainteresowana uzyskaniem środków finansowych, która jest dostatecznie dobrze poinformowana, uważna i ostrożna przy zaciąganiu zobowiązań finansowych, przy uwzględnieniu czynników społecznych, kulturowych i językowych charakterystycznych dla polskiego konsumenta.

Mimo posiadania przez przeciętnego konsumenta pewnego stopnia wiedzy i orientacji w rzeczywistości nie można jednak uznać, że jego wiedza jest kompletna i profesjonalna w takim stopniu, że potrafi zrozumieć kierowane do niego informacje i potrafi je wykorzystać do podjęcia świadomej decyzji dotyczącej określonego produktu⁵. Należy założyć „że z jednej strony możemy wymagać od niego pewnego stopnia wiedzy i orientacji w rzeczywistości, a z drugiej nie możemy uznać, że jego wiedza jest kompletna i profesjonalna i że konsument nie ma prawa pewnych rzeczy nie wiedzieć. Przeciętny konsument nie posiada bowiem wiedzy specjalistycznej w danej dziedzinie, ale rozumie kierowane do niego informacje i potrafi wykorzystać do podjęcia świadomej decyzji dotyczącej produktu. Nie jest naiwny ale nie potrafi też ocenić sytuacji jako profesjonalista”⁶.

Tak zdefiniowany konsument ma prawo odebrać kierowany do niego przekaz w sposób dosłowny zakładając, że przedsiębiorca wysyłający takie komunikaty - jako profesjonalista -

⁴ por. C-342/97 Lloyd Schuhfabrik Meyer Rec. 1999, s. I-3819, pkt 26; C-299/99 Philips Rec. 2002, s. I-5475, pkt 63, a także wyroki z 2007 r. w sprawach C-353/03 Nestle przeciwko Mars, pkt 25; T-241/05 Procter & Gamble, pkt 43; T-33/04 House of Donut Int, pkt 50-51.

⁵ Wyrok SOKiK z dnia 3 stycznia 2012 r., sygn. akt XVII Ama 119/10.

⁶ Wyrok SOKiK z dnia 23 stycznia 2013 r., sygn. akt XVII Ama 19/11.

jest podmiotem wiarygodnym i przekazuje informacje w sposób jasny, jednoznaczny i niewprowadzający w błąd. Przedsiębiorca powinien więc wykazać się szczególną ostrożnością w sporządzaniu Umowy, aby nie wystąpiła możliwość wprowadzenia konsumentów w błąd w taki sposób, że może mieć to wpływ na podjęcie przez nich decyzji dotyczącej umowy, w tym jej wykonania czy następstw wynikających z nabycia określonego produktu.

W celu wykazania, że wskazane w sentencji niniejszej decyzji działania Spółki stanowią nieuczciwą praktykę rynkową, konieczne jest ponadto wykazanie, że niniejsza praktyka rynkowa sprzeczna jest z dobrymi obyczajami (art. 4 u.p.n.p.r.). Pojęcie dobrych obyczajów nie jest w prawie zdefiniowane, ale podobnie jak zasady współżycia społecznego, jest przedmiotem wielu orzeczeń sądowych oraz opracowań doktryny. Wskazuje się w nich, że dobre obyczaje to uczciwe zasady postępowania i ustalone zwyczaje w ujęciu etyczno-moralnym, a na ich treść składają się elementy etyczne i socjologiczne kształtowane przez oceny moralne i społeczne, stanowiące uzupełnienie porządku prawnego.

Warto jednak w tym miejscu nadmienić, iż dobre obyczaje pozostają klauzulą generalną, która podlega konkretyzacji na okoliczność danego stanu faktycznego. Zgodnie z poglądem doktryny, sprzeczne z dobrymi obyczajami są działania, które zmierzają do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania u klienta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, czyli takie działanie, które potocznie określone jest jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające *in minus* od przyjętych standardów postępowania⁷. W relacjach przedsiębiorców z konsumentami, istota zachowań zgodnych z dobrymi obyczajami została przedstawiona i wielokrotnie interpretowana w judykaturze. Zgodnie z wypracowanym w orzecznictwie stanowiskiem stwierdzić należy, iż *„istotą pojęcia dobrego obyczaju jest szeroko rozumiany szacunek dla człowieka. W stosunkach z konsumentami powinien on wyrażać się we właściwym informowaniu o przysługujących uprawnieniach, niewykorzystywaniem uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty i rzetelnym traktowaniem partnerów umów. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania u konsumenta, także wykorzystania jego niewiedzy i naiwności”*⁸.

W niniejszej sprawie dobre obyczaje należy ocenić jako prawo konsumenta do rzetelnej, pełnej i prawdziwej informacji związanej z warunkami udzielanego kredytu konsumenckiego.

1.

W ocenie Prezesa UOKiK przedsiębiorca w Umowie zawieranej z konsumentami wprowadza ich w błąd w zakresie przedstawienia nieprawdziwej informacji o całkowitym koszcie kredytu poprzez nieuwzględnianie w nim kosztów wynikających z opłaty za obsługę pożyczki w miejscu zamieszkania oraz opłaty wynikającej z ubezpieczenia spłaty pożyczki.

Zgodnie z art. 5 pkt 6 u.k.k. w całkowity koszt kredytu należy wliczyć wszelkie koszty, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt, a w szczególności: *„a) odsetki, opłaty, prowizje, podatki i marże jeżeli są znane kredytodawcy oraz b) koszty usług*

⁷ K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2002 r., str. 804.

⁸ Wyrok SOKiK z dnia 23 lutego 2006 r., sygn. akt XVII Ama 118/04.

dotatkowych w przypadku gdy ich poniesienie jest niezbędne do uzyskania kredytu - z wyjątkiem kosztów opłat notarialnych ponoszonych przez konsumenta”.

Przedsiębiorca w niniejszym postępowaniu w umowach zawieranych z konsumentami ustawowy termin „całkowity koszt kredytu” zastąpił określeniem „całkowity koszt pożyczki”, co ze względu na zbieżność powyższych form pożyczania kapitału należy uznać za dopuszczalne. Wpływ na to ma przede wszystkim art. 3 ust. 2 pkt 1 u.k.k., zgodnie z którym przez umowę o kredyt konsumencki uważa się również umowę pożyczki. Pojęcie „kredytu” jest terminem szerszym od „pożyczki”, ale jednocześnie wskazać należy, iż Pożyczkodawca w swojej działalności udziela jedynie pożyczek gotówkowych, a więc nie istnieje możliwość błędnego oznaczenia formy udostępnienia konsumentom własnego kapitału. Na potrzeby niniejszej decyzji „całkowita kwota kredytu”, zastępowana będzie również określeniem „całkowita kwota pożyczki”.

Należy zauważyć, iż wyżej wskazane wyliczenia należności wchodzące w skład całkowitego kosztu kredytu mają charakter przykładowy. Ustawodawca zdecydował się na podzielenie przedmiotowych kosztów na dwie kategorie, w których pierwsza dotyczy różnego rodzaju opłat nierozzerwalnie związanych z kredytem udzielanym konsumentowi, a druga kategoria zawiera w sobie koszty wszystkich opłat dodatkowych związanych funkcjonalnie z udzielanym kredytem, które są niezbędne do jego uzyskania. Jednocześnie wskazać należy, iż u.k.k. nie definiuje „usługi dodatkowej”, nie wyznacza również zamkniętego katalogu takich usług. Mogą to być zarówno różnego rodzaju ubezpieczenia dołączane do umowy, jak i usługi odbioru należności oraz doręczenia pożyczki do domu kredytobiorcy.

Konieczność zawarcia wartości takiej usługi w całkowitym koszcie kredytu będzie zależała od tego, czy przedmiotowa usługa była niezbędna do jego uzyskania. Przy analizie przesłanki „niezbędności” konieczne będzie odniesienie się do zapisów Dyrektywy 2008/48/WE⁹, która w art. 3 lit. g wskazuje, iż *„całkowity koszt kredytu ponoszony przez konsumenta” oznacza wszystkie koszty łącznie z odsetkami, prowizjami, podatkami oraz wszelkimi innymi opłatami, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt, które to koszty znane są kredytodawcy, z wyjątkiem kosztów notarialnych; uwzględniane są tu także koszty usług dodatkowych związanych z umową o kredyt, w szczególności składki z tytułu ubezpieczenia, jeżeli, dodatkowo, zawarcie umowy dotyczącej usługi jest niezbędne do uzyskania kredytu lub do uzyskania go na oferowanych warunkach”*. Mając na względzie konieczność pełnej harmonizacji przepisów powyższej dyrektywy do krajowego porządku prawnego¹⁰, przy interpretacji usług dodatkowych niezbędnych do udzielenia kredytu, przyjąć należy pro-unijną interpretację przedmiotowego sformułowania, sprowadzającą się do stwierdzenia, iż wartość umów dodatkowych należy ująć w całkowitym koszcie kredytu, jeśli jest to niezbędne do jego uzyskania lub też uzyskania go na oferowanych przez przedsiębiorcę warunkach¹¹. **Nie chodzi więc o jedynie teoretyczną możliwość uzyskania kredytu przez konsumenta u danego przedsiębiorcy, lecz o uzyskanie go w sposób rzeczywisty na warunkach określonych przez Pożyczkodawcę w konkretnej umowie, która ma zostać zawarta.** Nie każda bowiem oferta skierowana jest do wszystkich konsumentów, gdyż skorzystanie z niej może być uwarunkowane

⁹ Dyrektywa 2008/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz. U. L.133/66).

¹⁰ por. Motyw 9 z Preambuły Dyrektywy.

¹¹ podobnie T. Czech, *Kredyt konsumencki Komentarz*, Warszawa 2012, s. 119; K. Pytel, *Umowa ubezpieczenie w nowej ustawie o kredycie konsumenckim*, Monitor Prawa Bankowego 3/2012, s. 60.

indywidualnymi cechami przyszłego klienta (w tym m.in. jego zdolnością kredytową), które mogą uniemożliwić mu uzyskanie kredytu konsumenckiego na określonych warunkach, ale będzie mógł skorzystać z innej oferty Pożyczkodawcy. W takim wypadku w stosunku do tej oferty powinno uwzględniać się wszystkie koszty (w tym również za usługi dodatkowe), które są niezbędne do uzyskania tej pożyczki na oferowanych warunkach.

Odnosząc to do sytuacji udzielania pożyczek przez Spółkę będącą stroną w niniejszym postępowaniu należy stwierdzić, iż oferuje ona konsumentom w Umowie tzw. „opcjonalne świadczenie dodatkowe” w postaci obsługi pożyczki w miejscu zamieszkania pożyczkobiorcy oraz ubezpieczenia spłaty pożyczki. Są to dwie oddzielne usługi dodatkowe, których koszt nie jest wliczany w całkowity koszt kredytu (który w umowie nazywa się „całkowitym kosztem pożyczki”), gdyż w ocenie Pożyczkodawcy wybór każdej z ww. opcji jest fakultatywny i konsument nie ma obowiązku z nich korzystać. W celu wykazania, iż zarówno opłata za obsługę pożyczki w domu konsumenta, jak również opłata związana z ubezpieczeniem spłaty pożyczki powinny zostać wliczone do całkowitego kosztu kredytu, gdyż nie są to w żadnym wypadku opcje fakultatywne – niezbędne jest dokładne przeanalizowanie każdej z dostępnych usług dodatkowych.

i) Opłata za obsługę pożyczki w domu konsumenta

W ocenie Prezesa UOKiK taka usługa stanowi usługę dodatkową w myśl wyżej przywołanych przepisów. Jest to opcja odpłatna, której koszt przedsiębiorca potrąca z całkowitej kwoty pożyczki wypłacanej konsumentowi, które to działanie również jest kwestionowane przez Prezesa UOKiK w niniejszej decyzji – por. uzasadnienie do pkt I.2. Przedmiotowa opłata nie jest wliczana do całkowitego kosztu kredytu. Jednocześnie we „Wniosku o udzielenie pożyczki” Spółka zamieściła postanowienie, zgodnie z którym przy wyborze umowy bez opcji obsługi pożyczki w miejscu zamieszkania, konsument zobowiązuje się do przesłania Pożyczkodawcy raportu konsumenckiego z Biura Informacji Kredytowej (dalej: **BIK**) (karta akt – 27, 49, 132). Dokładne brzmienie postanowienia jest następująca:

Oświadczam, że w przypadku wyboru umowy bez opcji obsługi pożyczki w miejscu zamieszkania zobowiązuję się do przesłania raportu konsumenckiego z Biura Informacji Kredytowej na adres Optima S.A., ul. Grunwaldzka 82, 80-244 Gdańsk. W przypadku zmiany numeru rachunku bankowego powyżej, zobowiązuje się do przesłania aktualnego numeru rachunku bankowego na adres Optima S.A., ul. Grunwaldzka 82, 80-244 Gdańsk.

Podobne informacje znajdują się w ofercie przedsiębiorcy na jego stronie internetowej (<http://optima-pozyczki.pl>) w kalkulatorze kredytowym przedstawiającym dostępne opcje uzyskania pożyczki w określonych wariantach. Przy wyborze opcji „Spłata na konto” automatycznie pojawia się informacja „Raport BIK” oraz dodatkowo informacja o poręczeniu uzależniona od tego, czy wybierzemy opcję z ubezpieczeniem (karta akt – 111, 112, 115, 116).

W ocenie Prezesa UOKiK takie przedstawienie warunków udzielenia kredytu nie gwarantuje konsumentowi swobody w wyborze teoretycznie fakultatywnych opcji dodatkowych. W przypadku braku wyboru obsługi pożyczki w domu, konsument będzie obciążony dodatkową formą „zabezpieczenia” pożyczki, mającą na celu zweryfikowanie jego zdolności kredytowej. Wskazać w tym miejscu należy, iż uzyskanie raportu z BIK wiąże się z oczekiwaniem na jego sporządzenie oraz przesłanie - po wystąpieniu z wcześniejszym wnioskiem przez konsumenta. Ponadto wygenerowanie przedmiotowego raportu może

oznaczać dodatkowe obciążenie finansowe dla konsumenta, gdyż uzyskanie bezpłatnego raportu możliwe jest jedynie raz na 6 miesięcy. Co więcej, negatywna historia kredytowa ujawniona w raporcie może stanowić przeszkodę w uzyskaniu pożyczki na zasadach wskazanych w Umowie stosowanej przez Pożyczkodawcę. Z kolei Spółka nie może sama wystąpić do BIK o uzyskanie informacji o kredytobiorcy, gdyż nie jest do tego uprawniona w świetle powszechnie obowiązujących przepisów prawa.

Mając na względzie powyższe rozważania należy dojść do wniosku, iż usługa dodatkowa w postaci obsługi pożyczki w miejscu zamieszkania konsumenta jest funkcjonalnie związana z określoną ofertą kredytową przedsiębiorcy na wskazanych w umowie warunkach. Nie jest możliwe uzyskanie pożyczki bez konieczności doręczenia raportu BIK do przedsiębiorcy, przy jednoczesnym uruchomieniu pożyczki za pomocą przelewu środków na wskazane przez konsumenta konto. Dlatego też – w ocenie Prezesa UOKiK – usługa dodatkowa w postaci „obsługi pożyczki w domu” jest niezbędna do uzyskania pożyczki na określonych powyżej warunkach, tj. bez dodatkowego „zabezpieczenia” w postaci raportu BIK doręczonego przez konsumenta, a przez to koszt wynikający z obsługi pożyczki w miejscu zamieszkania klienta powinien być wliczony do całkowitego kosztu kredytu. Zgodnie z motywem 22 Preambuły Dyrektywy 2008/48 „konsumenci powinni być informowani przed zawarciem umowy o kredyt o wszelkich dodatkowych usługach, które są niezbędne do uzyskania kredytu lub do uzyskania go na oferowanych warunkach. Koszty takich usług dodatkowych powinny być ujmowane w całkowitym koszcie kredytu (...)”.

W tym miejscu należy wskazać, iż zgodnie z oświadczeniem Pożyczkodawcy w 2012 r. zawarł on z konsumentami umów, w których możliwy był wybór formy udostępnienia środków kredytowych (pożyczka Optima 40/Optima 50) i tylko w jednym przypadku konsument zdecydował się na zawarcie umowy bez opcji obsługi pożyczki w domu (karta akt – 107). Powyższe dane wskazują na iluzoryczność „fakultatywności” omawianej opcji i utwierdzają Prezesa UOKiK w przekonaniu, iż jest to tak naprawdę kolejny wymóg składający się na możliwość uzyskania pożyczki na określonych warunkach oferowanych przez Spółkę.

W ocenie organu ochrony konsumentów wybór odpłatnej opcji obsługi pożyczki w domu jest niezbędny do uzyskania pożyczki na warunkach finansowych określonych w ofercie w szczególności dla osób z negatywną zdolnością kredytową (wynikającą z raportu BIK), a przez to niedostępny dla większości osób, które poszukują środków finansowych w instytucjach pozabankowych, takich jak Pożyczkodawca, który nie posiada możliwości samodzielnego uzyskania danych z Biura Informacji Kredytowej o przyszłym kliencie. To samo dotyczy konsumentów, którym zależy na szybkim uzyskaniu dodatkowego kapitału, bez oczekiwania na otrzymanie raportu z BIK. Jeżeli mają oni do wyboru przymusową alternatywę w postaci dwóch wyłączających się opcji, to tylko oferta związana z opłatną obsługą pożyczki w domu spełnia ich oczekiwania, a więc skorzystanie niej jest niezbędne do uzyskania pożyczki na określonych powyżej warunkach.

Inaczej wyglądałaby sytuacja, w której to konsument posiadałby rzeczywistą, niczym nieskrępowaną możliwość decyzyjną w zakresie wyboru opcji „dodatkowych”. **Głównym motywem wyboru obsługi pożyczki w domu konsumenta powinna być przede wszystkim wygoda oraz komfort spowodowany brakiem konieczności osobistej wizyty w placówce przedsiębiorcy, czy wysyłaniu przelewów na jego konto.** W analizowanym stanie faktycznym sprowadza się to jednak do tego, że konsument decyduje się na wybór opisywanej opcji z przymusu, gdyż albo nie miałby możliwości uzyskania pożyczki ze względu na

negatywną historię kredytową ujawnioną w raporcie, albo mogłoby to być spowodowane uciążliwą i długotrwałą procedurą samodzielnego uzyskania raportu z BIK.

ii) Oplata z tytułu objęcia ochroną ubezpieczeniową

Kolejną opcją dodatkową, która była – w przekonaniu Spółki – fakultatywna opcją dla konsumenta to możliwość objęcia umowy ochroną wynikającą z ubezpieczenia spłaty pożyczki. Opcja ta została usunięta z oferty Optima w dniu 30 czerwca 2013 roku.

Umowa ubezpieczenia przy umowie o kredyt konsumencki zawierana była jako zabezpieczenie przed ryzykiem związanym z zawarciem umowy, w tym utratą pracy, zdrowia czy też życia. Umowa może mieć charakter indywidualny, zawierany przez pośrednika ubezpieczeniowego na rzecz lub w imieniu zakładu ubezpieczeń, bądź też przybierać postać ubezpieczenia grupowego, w której to przedsiębiorca udzielający kredytu występuje w roli ubezpieczającego, a konsument pełni rolę osoby trzeciej, na rzecz której zostało ustanowione zabezpieczenie przed określonym ryzykiem. Przedmiotowa umowa może stanowić formę usługi dodatkowej, która konieczna jest do uzyskania przez konsumenta kredytu konsumenckiego. Koszt takiej umowy uzależniony jest od zakresu ubezpieczenia i może posiadać formę składki miesięcznej lub zryczałtowanej opłaty obliczanej na podstawie przypuszczalnego okresu trwania kredytu.

Spółka – w ramach ustalonego stanu faktycznego w niniejszym postępowaniu – udzielała konsumentom pożyczek gotówkowych wraz z „fakultatywną” opcją objęcia przedmiotowej pożyczki ochroną w ramach umowy ubezpieczenia grupowego zawartą przez Pożyczkodawcę z Towarzystwem Ubezpieczeń na Życie Cardiff Polska S.A. na warunkach określonych w załączonej Deklaracji Ubezpieczeniowej Towarzystwa Ubezpieczeń na Życie Cardiff Polska S.A. oraz Cardif Assurances Risques Divers S.A. Oddział w Polsce i Szczególnymi Warunkami Ubezpieczenia Grupowego.

Pożyczkodawca oferował wybór zakresu ochrony ubezpieczeniowej w ramach trzech możliwych wariantów:

- a) Opcja 1:
 - zgon Ubezpieczonego;
 - trwała i całkowita niezdolność do pracy;
- b) Opcja 2:
 - zgon Ubezpieczonego;
 - trwała i całkowita niezdolność do pracy;
 - utrata pracy;
 - czasowa niezdolność do pracy;
 - poważne zachowanie;
 - zgon Ubezpieczonego w skutek nieszczęśliwego wypadku;
- c) Opcja 3:
 - zgon Ubezpieczonego w skutek nieszczęśliwego wypadku.

W przypadku skorzystania z jednej z powyższych opcji ubezpieczenia konsument zobowiązany był do opłacenia zryczałtowanej składki na rzecz Spółki. Ponadto zgodnie z § 3 ust. 2 „skorzystanie przez Pożyczkobiorcę z opcjonalnego ubezpieczenia spłaty pożyczki nie jest niezbędne do uzyskania pożyczki lub uzyskania pożyczki na oferowanych warunkach. Nie wpływa ono również na warunki pożyczki. Oplata z tytułu objęcia ochroną

ubezpieczeniową, o której mowa w § 3 ust 1 – jako opcjonalna – nie stanowi elementu Całkowitego kosztu pożyczki (...).”

Niemniej należy jednocześnie wskazać, iż w przypadku wyboru umowy bez opcji ochrony ubezpieczeniowej spłaty pożyczki – zgodnie z informacjami zawartymi we „*Wniosku o udzielenie pożyczki*”, jak i na podstawie oświadczeń samej Spółki – konsument zobowiązuje się do przedstawienia dwóch poręczycieli spłaty pożyczki. Poręczyciel - zgodnie z art. 876 § 1 k.c. - zobowiązuje się względem Pożyczkodawcy wykonać zobowiązanie na wypadek, gdyby pożyczkobiorca zobowiązania nie wykonał. Ponadto Spółka zastrzegła możliwość oceny zdolności kredytowej wskazanych przez konsumenta poręczycieli. W sytuacji, w której Optima nie zaakceptuje obu poręczycieli, a konsument nie wyrazi zgody na skorzystanie z ubezpieczenia spłaty pożyczki, to do zawarcia umowy nie dochodzi (karta akt – 107). Podobne informacje znajdują się w ofercie przedsiębiorcy na jego stronie internetowej w kalkulatorze kredytowym przedstawiającym dostępne opcje uzyskania pożyczki w określonych wariantach. Nie jest możliwe uzyskanie pożyczki bez opcji ochrony ubezpieczenia, przy jednoczesnym braku umocowania – za zgodą Spółki – dwóch poręczycieli (karta akt – 113-116).

W ocenie Prezesa UOKiK takie przedstawienie warunków udzielenia kredytów konsumenckich nie gwarantuje konsumentowi swobody w wyborze teoretycznie fakultatywnej opcji dodatkowej. W przypadku braku wyboru ubezpieczenia, konsument będzie zobowiązany ustanowić dodatkową formę zabezpieczenia pożyczki, mającą na celu przerzucenie ciężaru ewentualnej spłaty zobowiązania na poręczycieli. Wskazać w tym miejscu należy, iż samo ustanowienie poręczenia nie może okazać się łatwym rozwiązaniem, gdyż wskazane przez konsumenta osoby mające zostać poręczycielami muszą zostać zaakceptowane – pod względem ich zdolności kredytowych – przez samego przedsiębiorcę. Nie można wykluczyć, iż konsument – mimo wskazania konkretnych osób – nie będzie mógł skorzystać z ww. oferty pożyczkowej, ponieważ żadna wskazana przez niego osoba nie spełnia stawianych przez Spółkę wymagań. Pożyczkodawca w żadnym wzorcu umowy nie wskazuje w jaki sposób odbywać się będzie weryfikowanie zdolności kredytowych ewentualnych poręczycieli. W związku z powyższym konsument może być zmuszony – w przypadku zamiaru uzyskania kredytu konsumenckiego u Pożyczkodawcy – do zaakceptowania warunków finansowo dla niego niekorzystnych, z teoretycznie fakultatywną opcji ubezpieczenia umowy pożyczki. Należy zwrócić również uwagę, iż ustanowienie poręczenia wiąże się z dodatkowymi, czasochłonnymi procedurami, których celem jest zniechęcenie konsumenta do wyboru tego typu opcji.

Wskazać należy, iż zgodnie z oświadczeniem Pożyczkodawcy – zawarł on z konsumentami umów, w których istniała możliwość ubezpieczenia umowy (pożyczka Optima 40/Optima 50), niemniej żaden konsument nie zdecydował się na zawarcie umowy bez opcji objęcia ochroną ubezpieczeniową (karta akt - 107). Powyższe dane wskazują na iluzoryczność „fakultatywności” omawianej opcji i utwierdzają w przekonaniu, iż jest to tak naprawdę kolejny wymóg składający się na możliwość uzyskania pożyczki na określonych warunkach oferowanych przez Spółkę. Zdaniem organu ochrony konsumentów dodatkowe wymagania w zakresie zabezpieczenia pożyczanego kapitału mają zniechęcić konsumenta do poszukiwania alternatywnego sposobu zawarcia umowy na wskazanych przez przedsiębiorcę warunkach.

Zgodnie z opinią Prezesa UOKiK, wybór odpłatnej opcji objęcia umowy pożyczki ochroną wynikającą z ubezpieczenia grupowego jest niezbędny do uzyskania pożyczki dla

osób, które nie posiadają możliwości ustanowienia dwóch poręczycieli dla poręczenia zobowiązania wynikającego z umowy. W praktyce oznacza to brak dostępu do udzielanych przez Spółkę pożyczek bez opcji z dodatkowym ubezpieczeniem dla większości osób, które poszukują środków finansowych w instytucjach pozabankowych, takich jak Pożyczkodawca. W przeciwnym wypadku – przy założeniu, iż przedsiębiorca udziela pożyczek w stosunkowo niedużych kwotach od 200 do 6000 zł – konsumenci znajdujący się w trudnej sytuacji finansowej, mogliby szukać pomocy bezpośrednio u wskazanych przez siebie poręczycieli, z pominięciem Spółki.

Inaczej przedstawiałaby się sytuacja, w której to konsument posiadałby rzeczywistą, niczym nieskrępowaną możliwość decyzyjną w zakresie wyboru opcji „dodatkowych” w postaci ubezpieczenia umowy przed wystąpieniem nieprzewidzianego skutku, który mógłby zagrozić terminowej spłacie zobowiązania. To samo dotyczy konsumenta, któremu zależy na szybkim uzyskaniu dodatkowego kapitału, bez oczekiwania na zweryfikowanie i zaakceptowanie przez Spółkę przedstawionych przez niego poręczycieli. Jeżeli konsument ma do wyboru przymusową alternatywę w postaci dwóch wyłączających się opcji, to tylko oferta związana ze skorzystaniem z ubezpieczenia spełnia jego oczekiwania, a więc skorzystanie niej jest niezbędne do uzyskania pożyczki na określonych powyżej warunkach.

Głównym motywem skorzystania z ochrony ubezpieczeniowej w związku z zawarciem umowy o kredyt konsumencki powinien być przede wszystkim zamiar ochrony przed nieszczęśliwymi wypadkami, takimi jak utrata pracy, zdrowia czy też życia, które mogłyby uniemożliwić lub utrudnić wywiązanie się konsumenta z umowy pożyczki. Wybór takiej opcji musiałby być jednak świadomy i dobrowolny. W analizowanym stanie faktycznym sprowadza się to jednak do sytuacji, w której to konsument decyduje się na przedmiotowe ubezpieczenia z przymusu, gdyż - w przeważającej liczbie przypadków - nie posiada możliwości ustanowienia dwóch poręczycieli lub też zależy mu na szybkim uzyskaniu kapitału, bez konieczności przechodzenia przez dodatkowe procedury, która nie muszą przynieść pozytywnego rezultatu (tj. poręczycieli mogą nie uzyskać z różnych względów akceptacji Spółki).

Reasumując, zdaniem organu ochrony konsumentów, zarówno ubezpieczenia spłaty kredytu, jak również opcja obsługi pożyczki w domu konsumenta nie są usługami fakultatywnymi, ale stanowią nieodłączny warunek uzyskania pożyczki gotówkowej na warunkach określonych przez Spółkę. Konsumenci posiadają formalnie wybór w zakresie możliwości skorzystania z określonych opcji, ale w praktyce jest to albo zbyt utrudnione ze względu na czas poświęcony w ustanowieniu dwóch poręczycieli, czy też raportu z BIK, albo jest niemożliwe ze względu na negatywną historię kredytową konsumenta, czy też nieposiadanie dwóch osób, które spełniałyby warunki do poręczenia pożyczki od Spółki. W takiej sytuacji konsumenci, którzy zamierzają skorzystać z oferty Optima na wskazanych warunkach - muszą wybrać odpłatne opcje dodatkowe, gdyż tylko wtedy możliwe będzie uzyskanie pożyczki. Oznacza to, że obie analizowane opcje nie mają w rzeczywistości charakteru fakultatywnego i ich wartość powinna zostać wskazana w całkowitym koszcie kredytu. Konsumenci mają bowiem prawo wiedzieć, na jakich warunkach zostanie udzielona im pożyczka przy ofercie dostosowanej do ich zdolności kredytowej.

Brak uwzględnienia przedmiotowych informacji w całkowitym koszcie kredytu może wprowadzać konsumentów w błąd w zakresie rzeczywistej wartości kosztu udzielanej przez Optima pożyczki. „całkowity kosztu kredytu” (lub też odpowiednio – całkowity koszt

pożyczki) jest to pojęcie ustawowe, które występuje powszechnie w ofertach różnych kredytodawców. Konsument może zapoznać się z nim zarówno w reklamach (jeżeli zawierają koszty proponowanego kredytu), jak również w formularzach informacyjnych oraz w samych umowach. Przeciętny konsument jest więc przyzwyczajany do posługiwania się tym pojęciem. W powszechnym przekonaniu, sugerując się nie tyle definicją ustawową, ale jego literalnym brzmieniem – przedmiotowe sformułowanie oznacza, iż kwota zamieszczona pod tym pojęciem powinna uwzględniać wszystkie koszty (tj. całkowite), które zobowiązany jest ponieść konsument zawierając umowę na konkretnych warunkach proponowanych mu przez Spółkę. W takim stanie faktycznym, zawarcie w umowie całkowitej kwoty kredytu bez uwzględnienia w niej wszystkich kosztów, jakie zobowiązany jest ponieść konsument – wprowadza konsumentów w błąd. Dla przykładu warto przywołać warunki Umowy pożyczki nr GD22172/F14GD z p. Elżbietą D. z 15 stycznia 2013 r. Zgodnie z warunkami umowy „Całkowity koszt pożyczki” wynosi 786,42 zł, czyli sumę odsetek oraz opłaty wstępnej. W tymże parametrze brak jest jednak wskazania wartości opłaty za obsługę w domu (1240,58 zł) oraz opłaty z tytułu objęcia umowy ochroną ubezpieczeniową (663 zł). Prawidłowo wyliczony całkowity koszt kredytu powinien wynieść 2.690 zł, a nie 786,42 zł. Poprzez takie działanie konsumenci zostają wprowadzeni w błąd w zakresie faktycznej wartości kosztów udzielonej pożyczki, a przez to mogą przypuszczać, iż pożyczka jest bardziej korzystna, niżby to wynikało z jej realnych warunków.

Na marginesie należy zauważyć, iż „całkowity koszt kredytu” jest to pojęcie, które znajduje się w Formularzu Informacyjnym, czyli dokumencie, w którym znajdują się wszystkie informacje niezbędne dla konsumenta do porównania warunków, na jakich udzielony może zostać kredyt konsumencki. Brak wliczenia w całkowity koszt kredytu opłat z tytułu ubezpieczenia spłaty kredytu oraz opłaty za obsługę pożyczki w domu powoduje to, że konsument przed zawarciem umowy nie wie, jaki będzie rzeczywisty koszt pożyczki. Jak już zostało wskazane powyżej, wybór ww. opcji dodatkowych nie jest fakultatywny, tak więc konsument już w Formularzu Informacyjnym powinien otrzymać rzetelne informacji o warunkach na jakich może otrzymać pożyczki, z uwzględnieniem np. swojej zdolności kredytowej. W opisywanym stanie faktycznym, Pożyczkodawca zarówno na etapie wypełniania Formularza Informacyjnego, jak również w samej umowie nie wlicza – mimo takiego obowiązku - opłat z tytułu usług dodatkowych, które są niezbędne do zawarcia umowy na określonych przez Spółkę warunkach do całkowitego kosztu kredytu.

Wobec powyższego, zdaniem Prezesa UOKiK, opisane działanie Optima stanowi nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 i 2 pkt 1 u.p.n.p.r., a w konsekwencji naruszającej art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 u.o.k.i.k.

2.

W ocenie organu ochrony konsumentów przedsiębiorca wprowadza konsumentów w błąd, co do proporcji między całkowitym kosztem kredytu a całkowitą kwotą kredytu, poprzez prezentowanie informacji o całkowitej kwocie kredytu obliczonej przy założeniu, że powinna ona uwzględniać kredytowane koszty kredytu.

Zgodnie z definicją ustawową, całkowita kwota kredytu jest to suma wszystkich środków pieniężnych, które kredytodawca udostępnia konsumentowi na podstawie umowy o kredyt (art. 5 pkt 7 u.k.k.). *Ratio legis* powyższej regulacji sprowadza się do konieczności udzielenia konsumentowi w momencie zawarcia umowy o kredyt rzetelnej informacji o wysokości kwoty, jaką będzie mógł dysponować w sposób dowolny po zawarciu umowy.

Do powyższej kwoty nie mogą zostać wliczone opłaty za udzielenie przedmiotowego kredytu, w tym opłaty, prowizja czy też odsetki. Wszystkie koszty związane z udzieleniem kredytu ponoszone przez konsumenta powinny zostać umieszczone jedynie w całkowitym koszcie kredytu. Podobne stanowisko w niniejszej kwestii zajęła Komisja Europejska w *Wytycznych w sprawie stosowania przepisów dyrektywy o kredycie konsumenckim dotyczących rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania*¹². Zgodnie z powyższym dokumentem całkowita kwota kredytu (*total amount of credit*) nie obejmuje kwot, które stanowią koszt udzielonego kredytu, gdyż są one zamieszczone w całkowitym koszcie kredytu. Jako przykład Komisja podaje sytuację, w której wierzyciel udziela konsumentowi kredytu na kwotę 5000 euro, przy czym koszt udzielenia kredytu w wysokości 100 euro jest wliczony w pulę udostępnianą konsumentowi i następnie potrącony jest w momencie wypłaty środków. Faktycznie więc konsument może rozporządzać jedynie 4900 euro i to właśnie ta kwota – w ocenie Komisji Europejskiej - powinna stanowić całkowitą kwotę kredytu.

W celu zobrazowania sposobu działania przedsiębiorcy, warto przywołać dane wskazane np. w *Umowie Pożyczki Nr GD22172/F14GD* z 15 stycznia 2013 r. (karta akt 182), zgodnie z którą całkowita kwota pożyczki wynosi 5.616,66 zł, natomiast całkowity koszt pożyczki to 786,42 zł. Składają się na niego opłata wstępna (258,08 zł) oraz łączna kwota odsetek (528,34 zł). Konsument zobowiązany jest w ciągu 50 tygodniowych rat (po 113,80 zł każda) dokonać spłaty w wysokości 5.690,00 zł. **Z punktu widzenia niniejszego zarzutu istotne jest jednak to, że w całkowitej kwocie pożyczki zamieszczona została opłata wynikająca z obsługi pożyczki w domu konsumenta (1240,58 zł), opłata z tytułu objęcia go ochroną ubezpieczeniową (663,00 zł), a także opłata wstępna (258,08 zł).** Oznacza to, że konsument realnie do wypłaty „do ręki” dostaje jedynie 3.000 zł (oznaczone w umowie jako „Kwota do wypłaty”).

Dla porównania należy przedstawić wyliczenia oparte na powyższej umowie oraz prawidłowe warunki, jakie powinny zostać określone w ramach tegoż stosunku obligacyjnego.

Parametry	Interpretacja stosowana przez Optima	Interpretacja zgodna z przepisami u.k.k.
<i>Kwota do wypłaty</i>	3000 zł	3000 zł
<i>Całkowita kwota pożyczki</i>	5161,66 zł w tym: - obsługa w domu – 1240,58 zł - ubezpieczenie – 663,00 zł - opłata wstępna – 258,08 zł	3000 zł
<i>Całkowity koszt kredytu</i>	786,42 zł - opłata wstępna – 258,08 zł - odsetki – 528,34 zł	2690 zł - obsługa w domu – 407,98 zł - ubezpieczenie – 204 zł - opłata wstępna – 84,84 zł - odsetki - 173,68 zł
<i>Całkowita kwota do zapłaty</i>	5948,08 zł	5690 zł
<i>RRSO</i>	19,50%	336,18 %

¹² European Commission, Commission staff working document “Guidelines on the application of Directive 2008/48/EC (Consumer Credit Directive) in relation to costs and the Annual Percentage Rate of charge”, SWD(2012) 128 final, Bruksela 8 maja 2012 r. s. 11.

Powyższe oznacza, że w całkowitej kwocie kredytu, czyli wartości, które powinna określać wysokość środków, jakie otrzyma konsument przy zawarciu umowy – wliczone są koszty ich uzyskania, czyli:

- opłatę za obsługę pożyczki w domu konsumenta;
- opłatę z tytułu objęcia konsumenta ochroną ubezpieczeniową;
- opłatę wstępną.

W ocenie Prezesa UOKiK powyższe opłaty stanowią koszt uzyskania kredytu i powinny być określone wyłącznie w całkowitym koszcie kredytu, gdyż to właśnie ten parametr określa wszystkie opłaty związane z uzyskaniem dodatkowych środków finansowych. Co istotne, konsument w takim wypadku jest wprowadzony w błąd w zakresie wielkości sumy, jaką dostanie z tytułu zawarcia umowy. Faktycznie konsument w momencie zawierania umowy otrzymuje na tle analizowanego przykładu kwotę 3.000 zł – czyli kwotę oznaczoną w umowie jako „Kwota do wypłaty”, a więc dużo mniej, niż wynika to z całkowitej kwoty pożyczki (czyli 5.161,66 zł). Takie zachowanie przedsiębiorcy może wprowadzić konsumenta w błąd w zakresie faktycznych środków, które otrzyma w związku z zawarciem umowy.

Optima w sposób nieuprawniony wprowadza do umów pojęcia ustawowe, nadając im zupełnie inne znaczenie, niżby to wynikało z przepisów u.k.k., a w zamian wprowadza określenia, które nie występują w ww. ustawie. Pożyczkodawca, mimo że stosuje pojęcie „całkowitej kwoty pożyczki”, to nadaje mu zupełnie inną wartość w stosunku do jej ustawowego odpowiednika, czyli „całkowitej kwoty kredytu” o której mowa w art. 5 pkt 7 u.k.k. Ustawowej definicji „całkowitej kwoty kredytu” odpowiada jedynie sformułowanie zawarte we wzorcu „Umowy pożyczki” (§ 4.1.) jako „Kwota do wypłaty”, czyli „*obliczona jako Całkowita kwota pożyczki pomniejszona o Oplatę wstępną, ewentualną Oplatę z tytułu objęcia ochroną ubezpieczeniową (w przypadku wyboru przez Pożyczkobiorcę dodatkowej opcji ubezpieczenia spłaty pożyczki) oraz ewentualną Oplatę za obsługę pożyczki w miejscu zamieszkania (w przypadku wyboru przez Pożyczkobiorcę takiej dodatkowej opcji), wynosi ... zł (zwana dalej „Kwotą do wypłaty”)*”. Należy jednak uznać, iż wprowadzenie takiego sformułowania, przy równoległym posługiwaniu się we wzorcu pojęciem „całkowitej kwoty pożyczki”, które nie odpowiada swojej ustawowej definicji, należy uznać za działanie wprowadzające konsumentów w błąd. Konsument powinien otrzymać informację o środkach, które otrzymana do swobodnej dyspozycji w parametrze oznaczonym jako „całkowita kwota pożyczki” (lub „całkowita kwota kredytu), a nie w dodatkowym elemencie wprowadzonym przez przedsiębiorcę o nazwie „Kwota do wypłaty”.

Jednocześnie przedsiębiorca w Formularzu Informacyjnym wskazuje jako całkowitą kwotę kredytu nie tę kwotę, która została określona w Umowie Pożyczki jako „Kwota do wypłat”, ale jest to ta sama liczba wskazana w ww. Umowie jako całkowita kwota pożyczki. **Powyższy fakt świadczy o utożsamianiu tych dwóch pojęć, a „Kwota do wypłaty” nie posiada swojego odpowiednika w przepisach u.k.k.** W ocenie Prezesa UOKiK takie działanie Spółki należy uznać za błędne, gdyż głównym założeniem wprowadzenia nowych regulacji było przede wszystkim dążenie do prawidłowego i rzetelnego informowania konsumentów nie tylko o kosztach związanych z udzielonym kredytem (temu służy określenie „całkowitego kosztu kredytu”), jak również ukazaniu samej kwoty, która będzie konsumentowi przyznana z tytułu zaciągniętego kredytu (funkcję tą pełni całkowita kwota kredytu). Przedsiębiorca poprzez swoje działanie zaburzył ten obraz i w całkowitej kwocie pożyczki (która powinna przedstawiać w sobie to, co konsument uzyska z umowy), ujmuje również koszty jego uzyskania.

Wskazać w tym miejscu należy, że uwzględnianie kosztów kredytu w całkowitej kwocie pożyczki prowadzi do błędnego ukazania proporcji pomiędzy kwotą, którą Pożyczkodawca pożyczka, a kosztami jej pożyczania, a tym samym do wyboru przez konsumenta oferty mniej korzystnej. Dla zobrazowania nieprawidłowości w działaniu Optima warto przywołać przykład, zgodnie z którym, to konsument porównuje ofertę dwóch pożyczkodawców. Pierwszy przedsiębiorca uwzględnia kredytowane koszty udostępnionego kapitału w całkowitej kwocie kredytu (z wyłączeniem odsetek) – tak jak to robi Optima – z kolei drugi przedsiębiorca uwzględnia koszty uzyskania kredytu (w tym również odsetki) jedynie w całkowitym koszcie kredytu. W przypadku, gdy oferty dwóch pożyczkodawców nie różnią się od siebie pod kątem wysokości całkowitej kwoty kredytu oraz realnych kosztów, jakie musi ponieść konsument z tytułu udzielenia pożyczki, konsument zostaje wprowadzony w błąd w zakresie kwoty, jaką uzyska od Pożyczkodawcy, a kierowana do niego oferta wydaje się w pierwszym momencie korzystniejsza, niż oferta konkurencji.

Dla zobrazowania powyższych rozważań, należy przeanalizować na przykładzie umowy wskazanej powyżej (karta akt 182). Z informacji znajdujących się w Formularzu Informacyjnym wynika, że Pożyczkobiorca ma zamiar wnioskować o kwotę, którą otrzyma do swobodnej dyspozycji w wysokości 5.161,66 zł (określoną w Formularzu Informacyjnym jako „całkowita kwota pożyczki”), co przy wysokości „całkowitej kwoty do zapłaty przez konsumenta” – 5.948,08 zł, daje konsumentowi całkowity koszt kredytu w wysokości **786,42 zł** (odsetki + opłata wstępna) . Z kolei konkurencja działająca na rynku, która w prawidłowy sposób oblicza „całkowitą kwotę pożyczki”, czyli kwotę, którą otrzymuje konsument do swobodnej dyspozycji w wysokości 5.161,66 zł, zobowiązana jest przedstawić konsumentowi kosztów jej udzielenia w wysokości aż **2.690 zł** (odsetki + opłata wstępna + opłata za obsługę w domu konsumenta + opłata za ubezpieczenie). Przy takim założeniu „całkowita kwota do zapłaty przez konsumenta” wyniesie 7.851,66 zł. **Należy jednak zauważyć, że konsument otrzymuje „do ręki” nie 3.000 zł, jak w przypadku oferty Optima, ale 5.161,66 zł, czyli kwotę która stanowi „całkowitą kwotę kredytu”.** Należy więc zauważyć, iż konsumenci nie mają możliwości rzetelnego porównania ofert konkurencyjnych instytucji udzielających pożyczek. Pożyczkodawca, który zawiera umowę z wprowadzającą w błąd wysokością całkowitej kwoty kredytu, nie może w sposób rzetelny skonfrontować ofert konkurencji opiewających na identyczną sumę pieniężną.

Przy takim działaniu jakie praktykuje Pożyczkodawca, konsument który otrzyma Formularz Informacyjny (dokument, który powinien służyć mu do porównania ofert kilku kredytodawców) **nie będzie mógł rzetelnie porównać ofert, ani nie będzie posiadał wiedzy jaką faktycznie kwotę otrzyma wraz z zawartą umową.** Przy stosowaniu wykładni przedstawionej przez przedsiębiorcę, konsument nie wie, ile zostanie mu udostępnione do swobodnej dyspozycji środków finansowych z tytułu zawarcia umowy, gdyż Formularz Informacyjny nie przewiduje pozycji „kwota do wypłaty”. Pozycja „całkowita kwota kredytu” z Formularza Informacyjnego jest odpowiednikiem „całkowitej kwoty pożyczki” z Umowy Pożyczki, a więc zawiera w sobie koszty uzyskania kredytu. W celu wypełnienia obowiązku podawania rzetelnych informacji konieczne jest przez Pożyczkodawcę stosowanie się do ustawowych kryteriów i oznaczanie ich w taki sam sposób, jak to przewidział ustawodawca. W opinii Prezesa UOKiK „całkowita kwota pożyczki” powinna obejmować jedynie kwotę, którą konsument będzie mógł dysponować w dowolny sposób. Nie można do niej zaliczyć kosztów związanych z udzieleniem kredytu, nawet, gdy są one kredytowane przez przedsiębiorcę. **Uwzględnienie tych kosztów w „Całkowitej kwocie pożyczki” powoduje**

błędne ukazanie konsumentom proporcji kosztów, które musi ponieść konsument z realnie wypłacaną kwotą.

Mając na względzie powyższe, należy wskazać, iż Spółka poprzez prezentowanie konsumentom „całkowitej kwoty pożyczki” (która zawiera w sobie koszty udzielonego kredytu) z zestawieniem z „całkowitym kosztem kredytu”, wprowadza konsumentów w błąd w zakresie proporcji pomiędzy tymi parametrami, gdyż ukazuje pożyczkę jako bardziej atrakcyjną dla potencjalnego pożyczkobiorcy. Wobec powyższego, zdaniem Prezesa UOKiK, opisane działanie Optima stanowi nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 i 2 pkt 1 u.p.n.p.r., a w konsekwencji naruszające art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 u.o.k.i.k.

3.

W ocenie organu ochrony konsumentów Spółka wprowadza konsumentów w błąd, poprzez podawanie nieprawdziwej informacji o wysokości rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania. Zgodnie z treścią art. 30 ust. 1 pkt 7 ustawy o kredycie konsumenckim umowa o kredyt konsumencki powinna określać rzeczywistą roczną stopę oprocentowania (dalej: **RRSO**). Natomiast w myśl art. 25 ust. 3 wskazanej ustawy sposób jej obliczenia określa załącznik nr 4 do tej ustawy.

Prezes UOKiK ustalił, że w zawieranych z konsumentami umowach Spółka prezentowała błędną informację o wysokości rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania, co wynika z zaliczania kredytowanego kosztu kredytu (w postaci opłaty za obsługę konsumenta w domu, opłatę za ubezpieczenie oraz opłatę wstępną) jedynie po stronie „całkowitej kwoty pożyczki” oraz błędnemu ukazywaniu wartości „całkowitego kosztu pożyczki” (poprzez wliczanie w nią jedynie opłaty wstępnej oraz sumy należnych odsetek). Aby uzyskać prawidłowe RRSO opłaty związane z kosztami udzielonego kredytu należy przedstawić wyłącznie po stronie „całkowitego kosztu kredytu”, a w „całkowitej kwocie pożyczki” umieścić jedynie te środki, które konsument otrzymuje do swobodnej dyspozycji.

Poniżej przykładowe wyliczenie parametrów kredytu z opcjami stosowanymi przez Spółkę oraz wyliczeniowe – prawidłowe – sporządzone przez Prezesa UOKiK w oparciu o tożsame dane.

Pożyczka na 50 tygodni, opcja 2 (ubezpieczenie rozszerzone) – karta akt 159

Przykład nr 1

Parametry	Interpretacja stosowana przez Optima	Interpretacja zgodna z przepisami u.k.k.
<i>Kwota do wypłaty</i>	1000 zł	1000 zł
<i>Całkowita kwota pożyczki</i>	1696,82 zł w tym: - obsługa w domu – 407,98 zł - ubezpieczenie – 204 zł - opłata wstępna – 84,84 zł	1000 zł
<i>Całkowity koszt kredytu</i>	258,52 zł - opłata wstępna – 84,84 zł - odsetki - 173,68 zł	870,50 zł - obsługa w domu – 407,98 zł - ubezpieczenie – 204 zł - opłata wstępna – 84,84 zł - odsetki - 173,68 zł

<i>Całkowita kwota do zapłaty</i>	1955,34 zł	1870,50 zł
<i>RRSO</i>	34,91%	320,60 %

Przykład nr 2

Parametry	Interpretacja stosowana przez Optima	Interpretacja zgodna z przepisami u.k.k.
<i>Kwota do wypłaty</i>	2.500 zł	2.500 zł
<i>Całkowita kwota pożyczki</i>	4.313,48 zł w tym: - obsługa w domu – 1.036,81 zł - ubezpieczenie – 561 zł - opłata wstępna – 215,67 zł	2.500 zł
<i>Całkowity koszt kredytu</i>	657,19 zł - opłata wstępna – 215,67 zł - odsetki – 441,52 zł	2.255 zł - obsługa w domu – 1.036,81 zł - ubezpieczenie – 561 zł - opłata wstępna – 215,67 zł - odsetki - 441,52 zł
<i>Całkowita kwota do zapłaty</i>	4.970,67 zł	4.755 zł
<i>RRSO</i>	34,91%	339,42 %

Przedsiębiorca deklaruje RRSO na poziomie 34,91 %, ale nie zostały uwzględnione przy tym koszty uzyskania kredytu w postaci obsługi w domu konsumenta oraz ubezpieczenia. Jak zostało to już wykazane w pkt I.2. uzasadnienia niniejszej decyzji, koszty te należy ująć jedynie przy wyliczeniu całkowitego kosztu kredytu.

Podobne zależności występują również w innych ofertach Spółki, dla przykładu:

Pożyczka na 40 tygodni, opcja 1 (ubezpieczenie podstawowe) – karta akt 152

Parametry	Interpretacja stosowana przez Optima	Interpretacja zgodna z przepisami u.k.k.
<i>Kwota do wypłaty</i>	1144,12 zł	1144,12 zł
<i>Całkowita kwota pożyczki</i>	1333,28 zł w tym: - obsługa w domu – 0 zł - ubezpieczenie – 123 zł - opłata wstępna – 66,69 zł	1144,12 zł
<i>Całkowity koszt kredytu</i>	179,68 zł - opłata wstępna – 66,69 zł - odsetki - 112,99 zł	302,68 zł - obsługa w domu – 0 zł - ubezpieczenie – 123 zł - opłata wstępna – 66,69 zł - odsetki - 112,99 zł
<i>Całkowita kwota do zapłaty</i>	1513,49 zł	1446,80 zł
<i>RRSO</i>	38,82%	85,76 %

W ocenie Prezesa UOKiK zaniżenie wysokości RRSO może zniekształcić rynkowe zachowanie konsumenta w tym sposób, że zdecyduje się on na zawarcie umowy kredytu

konsumenckiego u Przedsiębiorcy, który w rzeczywistości podaje zaniżoną wysokość RRSO. RRSO ułatwia konsumentom porównanie ofert różnych przedsiębiorców udzielających kredytów konsumenckich. W przypadku zaniżenia wysokości RRSO (co miało miejsce w tym przypadku), konsument - kierując się atrakcyjnością oferty Spółki - może podjąć decyzję o zawarciu umowy z Optima pomimo, iż jego oferta nie jest tak korzystna jak to przedstawia. Brak w umowie lub też w Formularzu Informacyjnym wskazania faktycznej wysokości RRSO uniemożliwia konsumentom w sposób rzetelny porównanie oferty danego przedsiębiorcy z ofertami przedstawianymi przez konkurentów świadczących tożsame usługi na prawidłowych zasadach. To właśnie ten współczynnik stanowi miarodajne źródło oceny kosztów danej oferty, nawet przy jednoczesnym zróżnicowaniu pozostałych parametrów umowy. Podanie zaniżonego RRSO może prowadzić do podjęcia przez konsumenta decyzji o zawarciu umowy z tym przedsiębiorcą, której nie podjąłby, gdyby znał rzeczywistą wysokość RRSO.

Wobec powyższego, zdaniem Prezesa UOKiK, opisane powyżej działanie Spółki stanowi nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 i 2 pkt 1 u.p.n.p.r., a w konsekwencji naruszające art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 u.o.k.i.k.

Ad. II.

1.

W ocenie Prezesa UOKiK Spółka niewywiązała się z obowiązku podawania w formularzu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego informacji o wysokości stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, co stanowiło naruszenie art. 13 ust. 1 pkt 12 w zw. z art. 14 u.k.k.

Zgodnie z art. 13 ust. 1 pkt 12 u.k.k. kredytodawca przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki jest zobowiązany podać konsumentowi, na trwałym nośniku, informacje o stopie oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, warunkach jej zmiany oraz ewentualnych innych opłatach z tytułu zaległości w spłacie kredytu. Z kolei na podstawie art. 14 tejże ustawy kredytodawca przekazuje konsumentowi te dane na formularzu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego, którego wzór określa załącznik nr 1 do ww. ustawy.

Jak wynika z powyższego, przepisy u.k.k. nakładają na przedsiębiorców udzielających kredytów konsumenckich obowiązek dostarczania konsumentom przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki Formularza Informacyjnego. W art. 13 u.k.k. wskazano, jakie konkretnie informacje powinny w nim zostać zawarte. Ten katalog informacji ma w założeniu dostarczyć konsumentowi wiedzy, która umożliwi mu porównanie różnych produktów na rynku i podjęcie decyzji, czy (a jeśli tak, to z kim) zawrzeć umowę o kredyt. Jak wskazuje się w doktrynie, przepis ten normuje podstawowy element systemu tzw. asysty przedkontraktowej w stosunku do konsumenta¹³. Warunki przedstawione na formularzu przez kredytodawcę uprawniają konsumenta do zawarcia umowy na tych właśnie warunkach, niemniej jednak tenże dokument nie stanowi sam w sobie oferty zawarcia przez kredytodawcę umowy o kredyt konsumencki. Formularz ma zatem charakter *quasi* oferty. Powinien zatem być wypełniony w sposób pełny, spójny, niesprzeczny, przejrzysty i jednoznaczny.

W toku niniejszego postępowania zostało stwierdzone, że Optima w Formularzu Informacyjnym przedstawianym konsumentom przed zawarciem umowy nie wskazuje

¹³ T. Czech, *Ustawa o kredycie konsumenckim Komentarz*, Warszawa 2013, s. 204.

wysokości (wartości liczbowej) odsetek, a jedynie sposób wyliczenia stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego. W tabeli zatytułowanej „Skutki braku płatności” znajduje się informacja, że *„stopa zadłużenia przeterminowanego jest równa czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego”*. W ocenie Prezesa UOKiK takie opisowe przedstawienie wysokości stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego nie spełnia wymagań rzetelności, przejrzystości i jednoznaczności, a przez to nie stanowi wywiązania się przedsiębiorcy z obowiązku wskazanego w ww. przepisach u.k.k.

Zdaniem organu ochrony konsumentów słabsza strona stosunku obligacyjnego, otrzymując Formularz Informacyjny powinna wiedzieć, bez znajomości innych aktów prawnych czy też ustaleń takich instytucji jak Narodowy Bank Polski – jaka jest wysokość ww. oprocentowania. Należy zauważyć, iż nie każdy konsument ma na tyle rozległą wiedzę ekonomiczną, aby wiedział, jaka aktualnie jest wysokość tego parametru. Wbrew pozorom nie jest to powszechna wiedza wśród obywateli i przy jej ustalaniu muszą się oni posilkować dodatkowymi źródłami w postaci prasy, mediów czy Internetu. Jedną z przesłanek wprowadzenia Formularza Informacyjnego jest możliwość otrzymania przed zawarciem umowy ustandaryzowanej informacji dotyczącej warunków umownych. Przy założeniu, że takie informacje zamieszczone w tym dokumencie służą konsumentowi do podjęcia decyzji dot. umowy bezpośrednio przed jej zawarciem, może się zdarzyć, że konsument nie będzie miał możliwości dokładnego zweryfikowania aktualnej wysokości zadłużenia jakie może powstać z tytułu nieterminowej spłaty rat kredytu, a przez zostanie mu uniemożliwione ustalenie ewentualnych konsekwencji wynikających z braku płatności rat kredytu konsumenckiego w terminach wskazanych w umowie.

Warto w tym miejscu zauważyć, iż Formularz Informacyjny powinien również umożliwić konsumentom porównanie ofert kredytów konsumenckich dostępnych na rynku. Jeżeli przy takim porównaniu zestawia on ze sobą dwa Formularze Informacyjne, z których jeden będzie zawierał stopę oprocentowania zadłużenia przeterminowanego w formie opisowej, z kolei drugi formularz tą samą wartość przedstawi w formie konkretnej wartości – to konsument nie będzie mógł w sposób prawidłowy porównać obu ofert i wybrać korzystniejszej, a przynajmniej należy założyć, że takie porównanie będzie utrudnione. Mając na względzie powyższe należy uznać, iż odsyłanie w Formularzu Informacyjnym do innych źródeł mających wpływ na sposób obliczania istotnych parametrów umowy utrudnia ustalenie faktycznego zakresu praw i obowiązków konsumenta.

Odnosząc się do argumentów przedstawionych przez Spółkę nie jest prawdą, że konsument zostanie wprowadzony w błąd w zakresie stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, jeżeli pomiędzy przedstawieniem konsumentowi Formularza Informacyjnego, a zawarciem umowy o kredyt konsumencki dojdzie do zmiany kwoty lombardowej określonej przez Radę Polityki Pieniężnej NBP. Należy bowiem wskazać, iż w Formularzu Informacyjnym muszą znaleźć się również informacje o warunkach zmiany tegoż oprocentowania, tak więc jeżeli przed zawarciem umowy, ale w okresie obowiązywania Formularza, ulegnie zmianie stopa ww. oprocentowania to zmiana tego parametru w samej umowie będzie jak najbardziej uzasadniona. Konsument nie zostanie w żadnym wypadku wprowadzony w błąd, gdyż został poinformowany o możliwości takiej zmiany.

Nie zasługuje również na akceptację stanowisko Spółki, zgodnie z którym zamieszczenie w Formularzu Informacyjnym takich informacji jest niecelowe, z uwagi na to, że w tym dniu nie istnieją jeszcze żadne wierzytelności wynikające z zawartej umowy, które

stałyby się wymagalne. Należy jednak wskazać, iż Formularz ma za zadanie przedstawić informację konsumentom na podstawie przyszłego stosunku obligacyjnego i umożliwić mu porównanie ofert przedsiębiorców, a w konsekwencji dokonanie wyboru kredytodawcy, który zaoferuje najkorzystniejsze warunki, również w zakresie skutków braku płatności.

2.

W ocenie organu ochrony konsumentów, Pożyczkodawca nie wywiązał się z obowiązku podawania w umowach kredytu konsumenckiego informacji o wysokości rocznej stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, co stanowi naruszenie art. 30 ust. 1 pkt 11 u.k.k.

Zgodnie z tym przepisem umowa o kredyt konsumencki powinna określać roczną stopę oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, warunki jej zmiany oraz ewentualne inne opłaty z tytułu zaległości w spłacie kredytu. Powyższy obowiązek wynika z konieczności zapewnienia konsumentom informacji dotyczących ewentualnych konsekwencji wynikających z braku spłacenia w terminie należności wskazanych w umowie.

W toku niniejszego postępowania zostało stwierdzone, że Optima w Umowie nie wskazuje wysokości (wartości liczbowej) odsetek za zadłużenie przeterminowane, a jedynie sposób wyliczenia stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego. W § 8 ust. 3 Umowy zostało wskazane, że *„Roczna stopa oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, tj. stopa odsetek karnych za opóźnienie, o których mowa w § 8 ust. 1 i 2 niniejszej umowy, jest stopą zmienną i równa się czterokrotność wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego, wskazanej każdorazowo w uchwale Rady Polityki Pieniężnej, publikowanej w Dzienniku Urzędowym Narodowego Banku Polskiego, Zmiana rocznej stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego następuje automatycznie w przypadku zmiany wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej”*. W ocenie Prezesa UOKiK takie opisowe przedstawienie wysokości stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego nie spełnia wymagań ustawowych w zakresie określenia w umowie o kredyt konsumencki rocznej stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego.

W tym miejscu należy wskazać, iż konsument ma prawo do otrzymywania w umowie o kredyt konsumencki informacji w sposób przejrzysty, nie pozostawiający wątpliwości co do warunków, na których zostaje zawarta. Powyższa interpretacja wspiera również art. 29 ust. 3 u.k.k., który wskazuje, iż Umowa powinna być sformułowana w sposób jednoznaczny i zrozumiały. Zdaniem organu ochrony konsumentów odsyłanie w Umowie do innych źródeł mających wpływ na sposób prezentowania istotnych parametrów umowy utrudnia ustalenie faktycznego zakresu praw i obowiązków konsumenta. Słabsza strona stosunku obligacyjnego w momencie zawarcia umowy musi mieć możliwość w nieskomplikowany sposób ustalenia wysokości rocznej stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego. Informację tę powinien uzyskać bezpośrednio z samej umowy, a nie z innych aktów prawnych czy też decyzji organów państwowych (w tym wypadku NBP).

3.

W ocenie Prezesa UOKiK Pożyczkodawca w sposób nieuprawniony pobiera od konsumentów odstępujących od umowy o kredyt konsumencki odsetki od kwoty obejmującej zarówno środki pieniężne udostępnione do dyspozycji konsumentów, jak również uwzględniającej koszty kredytu w postaci opłaty z tytułu objęcia ochroną ubezpieczeniową

oraz opłaty za obsługę pożyczki w miejscu zamieszkania konsumenta. Zgodnie z art. 54 ust. 1 oraz ust. 2 u.k.k. - konsument zwraca niezwłocznie kredytodawcy kwotę udostępnionego kredytu wraz z odsetkami za okres od dnia wypłaty kredytu do dnia spłaty kredytu. Poprzez kwotę udostępnionego kredytu należy rozumieć realną wysokość środków pieniężnych, które znajdują się w dyspozycji konsumenta na podstawie zawartej umowy.

Spółka w ramach niniejszego postępowania oświadczyła, iż w przypadku odstąpienia konsumenta od umowy, nalicza odsetki za faktyczny okres wykorzystania pożyczki od całkowitej kwoty pożyczki określonej w zawartej z konsumentem Umowie Pożyczki. Wskazać jednak należy, iż Pożyczkodawca w całkowitą kwotę kredytu wlicza nie tylko sumę środków pieniężnych udostępnionych konsumentowi, którą może dowolnie rozdysponowywać, ale również koszty kredytu w postaci opłaty wstępnej oraz – jeżeli zostanie wybrana taka opcja - opłaty za obsługę w domu oraz z tytułu ubezpieczenia spłaty pożyczki. Z powyższego wynika, iż praktyka określona w niniejszym zarzucie jest bezpośrednio skorelowana ze stwierdzoną praktyką w pkt I.2 sentencji niniejszej decyzji. To właśnie nieprawidłowe wyliczanie wartości całkowitej kwoty kredytu (zwanej również: całkowitą kwotą pożyczki) powoduje to, że przy odstąpieniu konsumenta od umowy w ustawowym terminie 14 dni naliczane są odsetki również od kosztów ustanowienia pożyczki.

Przy takim działaniu konsument jest obciążany odsetkami nie tylko od rzeczywistej kwoty, którą może dowolnie dysponować w ramach udostępnionej pożyczki, ale również odsetkami naliczanymi od kosztów uzyskania kapitału, które jest zobowiązany zapłacić przedsiębiorcy i które pobierane są przez Optima w momencie uruchomienia pożyczki. W ocenie Prezesa UOKiK przedsiębiorca jest uprawniony jedynie do naliczania odsetek za środki udostępnione konsumentom, którymi mogą oni świadomie i dowolnie rozporządzać. W przypadku odstąpienia od umowy uważana jest ona za niezawartą, a to, co strony już świadczyły ulega zwrotowi. Odstąpienie takie ma moc wsteczną, powodując nie tyle wygaśnięcie umowy, ale powrót do stanu, jaki istniał przed jej zawarciem (*ex tunc*), a przedsiębiorcy nie należy się nic ponad to, co wskazuje ustawodawca. W takiej sytuacji Spółka nie może żądać od konsumenta zapłaty kosztów związanych z udzieleniem pożyczki (tj. opłatą wstępną oraz kosztami dwóch usług dodatkowych), gdyż te nie są już mu należne, a ich „zwrot” nastąpił w chwili uruchomienia pożyczki poprzez potrącenie ich przez Spółkę. Konsument nie mógł więc dysponować tymi środkami, które zostały przeznaczone na opłatę wstępną, opłatę za obsługę pożyczki w domu, czy też opłatę z tytułu ubezpieczenia wcześniejszej spłaty, gdyż zostały one potrącone przez Pożyczkodawcę z całkowitej kwoty pożyczki zaraz po jej uruchomieniu.

Reasumując w przypadku odstąpienia przez konsumenta od umowy o kredyt konsumencki oraz w przypadku pokrycia opłat związanych z udzieleniem pożyczki ze środków wypłaconych konsumentowi w ramach tejże pożyczki, Pożyczkodawcy przysługuje jedynie prawo żądania zwrotu środków pieniężnych wypłaconych pożyczkobiorcy pomniejszonych o koszty udzielonego kredytu. Przeciwnie postępowanie przedsiębiorcy należy uznać za działanie bezprawne.

4.

W ocenie Prezesa UOKiK, Spółka uzależniała przyjęcie od konsumenta wniosku o udzielenie pożyczki od jednoczesnego wyrażenia zgody na przesyłanie informacji handlowych drogą elektroniczną, co przeczy uregulowaniom zawartym w art. 10 ust. 1 i 2

ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. Nr 144, poz.1204 ze zm.) – dalej: **u.ś.u.d.e.**

Zgodnie z wyżej przywołanymi przepisami „zakazane jest przesyłanie niezamówionej informacji handlowej skierowanej do oznaczonego odbiorcy będącego osobą fizyczną za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności poczty elektronicznej. Informację handlową uważa się za zamówioną, jeżeli odbiorca wyraził zgodę na otrzymywanie takiej informacji, w szczególności udostępnił w tym celu identyfikujący go adres elektroniczny”. Przedmiotowy przepis wprowadza zasadę, zgodnie z którą przedsiębiorca nie może w stosunku do oznaczonych konsumentów przysyłać za pomocą środków komunikacji elektronicznej informacji handlowych, jeśli odbiorca przedmiotowej wiadomości nie wyrazi na to wcześniej zgody. Ponadto w myśl art. 4 ust 1 pkt 1 u.ś.u.d.e., jeżeli ustawa wymaga uzyskania zgody usługobiorcy, to przedmiotowa zgoda nie może być domniemana lub dorozumiana z oświadczenia woli o innej treści. Oświadczenie woli o wyrażeniu zgody na przesyłanie konkretnych informacji handlowych musi posiadać charakter w pełni dobrowolny i nie może wynikać w sposób dorozumiany z innego oświadczenia woli¹⁴.

W niniejszym postępowaniu Prezes UOKiK ustalił, iż Spółka w ramach udzielania kredytów konsumenckich, uzależnia złożenie przez konsumenta wniosku o udzielenie pożyczki od jednoczesnego wyrażenia zgody na przesyłanie informacji handlowych drogą elektroniczną. W pkt XII *Wniosku o udzielenie pożyczki* znajduje się zapis umowny w brzmieniu: „*Wyrażam zgodę na przesyłanie informacji handlowych przez Optima S.A. w rozumieniu ustawy z dn. 18.07.2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. Nr 144, poz. 1204 ze zm.)*”. Powyższe postanowienie umieszczone zostało w jednej części dokumentu z pozostałymi postanowieniami umownymi oraz formularzem zawierającym dane identyfikacyjne konsumenta, jego status majątkowy, a także oświadczenia w zakresie wyboru opcji dostępnych w ramach udzielanej pożyczki. Przy tak przygotowanym dokumencie konsument nie posiada możliwości odmowy wyrażenia zgody, gdyż ww. klauzula jest częścią całego dokumentu, którą przyszły pożyczkobiorca akceptuje w momencie podpisania przedmiotowego wniosku. Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, iż zgoda nie jest więc wyrażona w sposób swobodny, dowolny i niezależny w stosunku do innych oświadczeń woli konsumenta.

W ocenie Prezesa UOKiK narzucenie przez przedsiębiorcę wyrażenia zgody na przesyłanie informacji drogą elektroniczną przy jednoczesnym wyrażeniu woli w zakresie złożenia *Wniosku o udzielenie pożyczki* jest działaniem niezgodnym z powszechnie obowiązującymi przepisami i stanowi wyraz nadużywania przez przedsiębiorcę uprzywilejowanej pozycji wobec słabszej strony stosunku obligacyjnego. W związku z powyższym należy przedmiotowe zachowanie uznać za bezprawne.

Zaniechanie

Zgodnie z dyspozycją art. 27 ust. 1 i 2 u.o.k.i.k. nie wydaje się decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującej zaniechanie jej stosowania, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał zabronionych działań, o których mowa w art. 24 ww. ustawy. W związku z Uchwałą Zarządu Optima S.A. nr 3/2014 z dnia 6 stycznia 2014 r. w sprawie uzupełnienia informacji o wysokości stopy oprocentowania zadłużenia

¹⁴ por. D. Kasprzycki, *Spam, czyli niezamawiana komercyjna poczta elektroniczna. Zagadnienia cywilnoprawne*, Kraków 2005, s. 189

przeterminowanego zarówno w Formularzu Informacyjnym, jak i w umowach (pkt II.1-II.2 sentencji niniejszej decyzji), a także zaprzestanie pobierania jakichkolwiek opłat z tytułu odstąpienia konsumenta od umowy (pkt II.3 decyzji), Prezes UOKiK uznał, iż Spółka zaniechała stosowania przedmiotowych praktyk w dniu 16 stycznia 2014 r., a więc w dniu, w którym przedmiotowe zmiany weszły w życie. Ponadto organ ochrony konsumentów miał na względzie, iż w dniu 1 lipca 2013 r. został wprowadzony do obrotu „Wniosek o udzielenie pożyczki” stosowany przez Optima, który zawiera wyodrębnioną z pozostałych warunków umownych zgodę konsumenta na przesyłanie informacji handlowych drogą elektroniczną (pkt II.4 decyzji). Mając na względzie powyższe organ ochrony konsumentów w związku ze zaniechaniem stosowania praktyk określonych w pkt II sentencji decyzji, Prezes UOKiK wydał decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdził zaniechanie ich stosowania z dniem 16 stycznia 2014 (w stosunku do pkt II.1.- II.3.) oraz z dniem 1 lipca 2013 r. (w stosunku do pkt II.4.).

Na marginesie należy wspomnieć, iż w zakresie praktyki określonej w pkt I.1. przedsiębiorca zaniechał oferowania konsumentom ubezpieczenia spłaty pożyczki (lub ewentualnie żądania dodatkowego poręczyciela) w dniu 30 czerwca 2013 r. Niemniej jednak Optima w dalszym ciągu udziela pożyczek nie uwzględniając kosztów obsługi pożyczki w domu konsumenta w całkowitym koszcie kredytu, w związku z powyższym nie jest możliwe stwierdzenie zaniechania stosowania praktyki, która jest przedmiotem zarzutu w pkt I.1 sentencji niniejszej decyzji.

Wniosek o przeprowadzenie rozprawy

W tym miejscu wskazać należy, iż Prezes UOKiK nie przychylił się do wniosku Spółki w zakresie przeprowadzenia rozprawy administracyjnej. W pierwszej kolejności należy podnieść, iż organ ochrony konsumentów ustalił stan faktyczny na podstawie dokumentów przedłożonych przez Spółkę i innych dokumentów znajdujących się w aktach sprawy (np. w formie notatek służbowych). Nie ma więc konieczności przesłuchiwania osób wskazanych przez Optima we wniosku o przeprowadzenie rozprawy na okoliczność uzyskania dodatkowych wyjaśnień związanych z konstrukcją umowy pożyczki, które są przedmiotem badania w toku postępowania. Zebrany w toku postępowania wyjaśniającego materiał dowodowy – w ocenie Prezesa UOKiK – w dostateczny sposób pozwala na udowodnienie stosowanie przez Spółkę wskazanych w sentencji niniejszej decyzji praktyk, tak więc dalsze prowadzenie postępowania dowodowego stało się niecelowe.

W świetle art. 89 k.p.a. w zw. z art. 60 oraz 83 u.o.k.i.k. organ administracji publicznej przeprowadzi, z urzędu lub na wniosek strony, w toku postępowania rozprawę, w każdym przypadku gdy zapewni to przyspieszenie lub uproszczenie postępowania lub gdy wymaga tego przepis prawa. W świetle natomiast art. 89 §2 k.p.a. organ powinien przeprowadzić rozprawę, gdy zachodzi potrzeba uzgodnienia interesów stron oraz gdy jest to potrzebne dla wyjaśnienia sprawy przy udziale świadków lub biegłych albo w drodze oględzin. W ocenie organu żadna ze wskazanych w ww. przepisie przesłanek, które obligowałyby organ do przeprowadzenia rozprawy nie zachodzi. Należy bowiem jeszcze raz podkreślić, iż wystarczające w tym zakresie jest materiał dowodowy zebrany w aktach sprawy w formie dokumentów. Ponadto wniosek przedsiębiorcy dotyczący powołania świadków na okoliczność uzyskania dodatkowych – bliżej niesprecyzowanych – wyjaśnień związanych z konstrukcją umowy pożyczki nie jest na tyle konkretny i uzasadniony przez Spółkę, aby motywował potrzebę uzyskania ww. informacji bezpośrednio od tych świadków. Optima nie wskazała żadnych dodatkowych okoliczności,

które należałoby w ramach przesłuchania ww. świadków wyjaśniać, a które to informacje nie znajdują się jeszcze w aktach sprawy.

Na marginesie wskazać należy, iż postępowanie wszczęte przez Prezesa UOKiK jest postępowaniem wszczynanym z urzędu, nie ma więc tutaj potrzeby uwzględnienia interesów stron, a więc odpada przesłana wskazana w dyspozycji art. 89 § 2 k.p.a.¹⁵ W związku z powyższym zarówno wniosek dotyczący przesłuchania świadka, jak i wniosek o przeprowadzenie rozprawy administracyjnej nie zostały uwzględnione.

Decyzja częściowa

Analiza materiału dowodowego zgromadzonego w trakcie niniejszego postępowania wskazuje, iż przedmiotowa sprawa w części dotyczącej zarzutów zawartych w:

- punkcie **I.B.5.**, tj. stosowaniu opłaty za obsługę pożyczki w miejscu zamieszkania, której wysokość nie odpowiada wartości świadczeń realizowanych w ramach tej opłaty, co może stanowić naruszenie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn. Dz. U. z 2003 r., Nr 153, poz. 1503 ze zm.) – dalej: u.z.n.k.;
- punkcie **I.B.6.**, tj. stosowaniu opłaty wstępnej, której wysokość nie odpowiada w wartości świadczeń realizowanych w ramach tej opłaty, co może stanowić naruszenie art. 3 ust. 1 u.z.n.k.;

w postanowieniu Prezesa UOKiK nr RBG 143/2013 z dnia 19 czerwca 2013 r. nie została dostatecznie wyjaśniona. Jednocześnie samodzielny charakter tych zarzutów pozwala rozwiązać przedmiotowe kwestie w odrębnym rozstrzygnięciu. Z uwagi na to, zasadnym jest wydanie przez Prezesa UOKiK **decyzji częściowej** w rozumieniu art. 104 § 2 k.p.a.

W myśl tego przepisu, decyzje rozstrzygają sprawę co do jej istoty w całości lub w części albo w inny sposób kończą sprawę w danej instancji. k.p.a., przewidując w przepisie art. 104 § 2 wydanie decyzji częściowej, nie określa przesłanek dopuszczalności wydania takiej decyzji. Należy w związku z tym przyjąć, że możliwość wydania decyzji częściowej wiąże się z charakterem przedmiotu postępowania, który może być w tym sensie podzielny, że „możliwe będzie rozstrzygnięcie kolejno co do istoty o kilku elementach składających się na całe uprawnienie lub obowiązek”. Zgodnie z zasadą prawdy materialnej decyzja częściowa może być wydana wówczas, gdy część sprawy została dostatecznie wyjaśniona i jest tego rodzaju, że może być przedmiotem odrębnego rozstrzygnięcia¹⁶.

Mając na względzie na powyższe, kwestie związane ze stosowaniem opłat wstępnych oraz opłat za obsługę pożyczki w miejscu zamieszkania konsumenta, jako opłat nieodpowiadających wartości świadczeń realizowanych w ramach tychże opłat, **zostaną rozstrzygnięte w odrębnej decyzji częściowej**.

Przesłanka godzenia w zbiorowe interesy konsumentów w pkt I oraz pkt II

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów formułuje definicję negatywną pojęcia zbiorowego interesu konsumentów, stwierdzając w art. 24 ust. 3, że nie jest nim suma

¹⁵ wyrok SOKiK z dnia 30 lipca 2013 r., sygn. akt XVII Ama 32/11.

¹⁶ A. Wróbel, Komentarz do art. 104 kodeksu postępowania administracyjnego, LEX el./2012 i J. Borkowski Komentarz, 1996, s. 454.

indywidualnych interesów konsumentów. W świetle art. 1 ust. 1 wyżej przywołanej ustawy należy przyjąć, że ze zbiorowymi interesami konsumentów mamy do czynienia wówczas, gdy działania przedsiębiorcy są powszechne i mogą dotknąć każdego potencjalnego konsumenta będącego kontrahentem przedsiębiorcy. Przedmiotem ochrony nie są zatem interesy indywidualnego konsumenta lub grupy indywidualnych konsumentów, ale wszystkich – aktualnych lub potencjalnych klientów – traktowanych jako grupa uczestników rynku zasługująca na szczególną ochronę¹⁷.

Stanowisko to potwierdzone zostało również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uzasadnieniu jednego z wyroków stwierdził, iż: „nie jest zasadne uznawanie, że postępowanie z tytułu naruszenia ustawy antymonopolowej można wszczynać tylko wtedy, gdy zagrożone są interesy wielu odbiorców, a nie jest to możliwe w sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest tylko jeden konsument. Wydawane orzeczenie ma bowiem wymiar znacznie szerszy, pełni także funkcję prewencyjną, służy bowiem ochronie także nieograniczonej liczby potencjalnych konsumentów”¹⁸.

W ocenie Prezesa UOKiK zakwestionowane w przedmiotowej decyzji zachowanie Spółki godzi w zbiorowe interesy konsumentów. Stroną umowy zawieranej przez ww. przedsiębiorcę są zarówno wszyscy aktualni, jak i wszyscy potencjalni klienci zamierzający zawrzeć umowę o kredyt konsumencki. Zatem krąg adresatów takiego wzorca nie jest z góry określony.

Na poparcie powyższego należy zatem przytoczyć stanowisko SOKiK, który w jednym z wyroków wskazał, iż „jeżeli potencjalną daną praktyką przedsiębiorcy może być dotknięty każdy konsument w analogicznych okolicznościach, to ma miejsce naruszenie zbiorowych interesów”¹⁹. Tak więc w rozpatrywanym stanie faktycznym zachowanie Spółki nie dotyczy interesów poszczególnych osób, których sprawy mają charakter jednostkowy, indywidualny i nie dający się porównać z innymi, lecz wpływa niekorzystnie na interesy potencjalnie nieokreślonego kręgu konsumentów, których sytuacja jest identyczna i wspólna dla całej, licznej grupy obecnych i przyszłych kontrahentów przedsiębiorcy.

Mając powyższe na względzie należy wskazać, iż przesłanka wystąpienia zbiorowych interesów konsumentów nastąpiła w przypadku praktyki stwierdzonej zarówno w pkt I, jak i w pkt II sentencji decyzji.

Wobec powyższego należy stwierdzić, że wszystkie przesłanki z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zostały spełnione, co oznacza, iż Spółka dopuściła się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Wobec tego orzeczono jak w pkt I oraz w pkt II sentencji decyzji.

Ad. III.

Zgodnie z art. 105 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeksu postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. 2013 r. poz. 267 ze zm. - dalej: **k.p.a.**), gdy postępowanie

¹⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 lipca 2008 r., sygn. akt VI ACa 306/08, a także T. Skoczny, *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów Komentarz*, Warszawa 2009, s. 962.

¹⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2003 r., sygn. akt: I CKN 504/01.

¹⁹ Wyrok SOKiK z dnia 13 stycznia 2009 r., sygn. akt XVII Amc 26/08.

z jakiegokolwiek przyczyny stało się bezprzedmiotowe w całości albo w części, organ administracji publicznej wydaje decyzję o umorzeniu postępowania odpowiednio w całości albo w części. Bezprzedmiotowość postępowania administracyjnego, o której mowa w art. 105 § 1 k.p.a. oznacza, że brak jest któregoś z elementów pozwalających na rozstrzygnięcie sprawy co do jej istoty. W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że przesłanka bezprzedmiotowości występuje, gdy brak jest podstaw prawnych do merytorycznego rozstrzygnięcia danej sprawy w ogóle bądź nie było podstaw do jej rozpoznania w drodze postępowania administracyjnego. Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził, że bezprzedmiotowość postępowania oznacza brak któregoś z elementów stosunku materialnoprawnego, skutkującego tym, iż nie można załatwić sprawy przez rozstrzygnięcie jej co do istoty²⁰. Bezprzedmiotowość postępowania wynikać może zarówno z przyczyn podmiotowych (np. śmierć strony, ustanie bytu prawnego osoby prawnej), jak i przedmiotowych (np. w przypadku stwierdzenia, że organ, który prowadził postępowanie na żądanie strony nie był właściwy, a także, gdy strona wnosi o wydanie decyzji tożsamej w decyzją uprzednią).

Zgodnie z art. 83 u.o.k.i.k. w sprawach nieuregulowanych w tej ustawie do postępowania przed Prezesem UOKiK stosuje się przepisy k.p.a., z zastrzeżeniem art. 84. Biorąc pod uwagę powyższe, w sytuacji rozstrzygnięcia innego niż przewiduje u.o.k.i.k., zastosowanie mają przepisy k.p.a. W związku z powyższym zastosowanie ma powyżej przytoczony art. 105 § 1 k.p.a.

W ramach wszczętego postępowania w sprawie podejrzenia stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, Prezes UOKiK zarzucił Spółce podawanie w Formularzu Informacyjnym nieprawdziwej informacji o całkowitej kwocie do zapłaty poprzez nieuwzględnienie w niej kosztu opłaty za obsługę w miejscu zamieszkania oraz kosztu ubezpieczenia spłaty pożyczki, co mogło stanowić nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. nr 171, poz. 1206).

W ocenie organu ochrony konsumentów Pożyczkodawca nie stosował przedmiotowej praktyki, gdyż całkowita kwota do zapłaty zawierała informacje związane z kosztami usług dodatkowych. Zgodnie z §4 pkt 3 Umowy Pożyczki „*Całkowita kwota do zapłaty przez Pożyczkobiorcę stanowi sumę Całkowitego kosztu pożyczki oraz Całkowitej kwoty pożyczki i wynosi*”. Jak zostało wykazane w niniejszej decyzji (w szczególności w pkt I.2.) „całkowita kwota pożyczki” zawiera w sobie informację dotyczącą kosztów udzielonego kredytu w postaci kosztu opłaty za obsługę w miejscu zamieszkania oraz kosztu ubezpieczenia spłaty pożyczki. Skoro przedmiotowe koszty usług dodatkowych – mimo że błędnie sklasyfikowane do całkowitej kwoty pożyczki – zostały ujęte w elemencie składającym się na „całkowitą kwotę do zapłaty”, to zasadnym jest uznanie, iż Spółka nie podawała w tym zakresie błędnej informacji w Formularzu Informacyjnym.

W związku z brakiem przesłanek umożliwiających stwierdzenie w powyższym zakresie naruszenia art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 3 u.o.k.i.k., Prezes UOKiK uznał za zasadne umorzenie postępowania w opisanym zarzucie.

Wobec tego orzeczono jak w pkt III sentencji decyzji.

²⁰ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 24 kwietnia 2003 r., sygn. akt III SA 2225/01.

Ad. IV.

Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 4 u.o.k.i.k. Prezes UOKiK ma kompetencje do ukarania przedsiębiorcy poprzez nałożenie na niego kary pieniężnej w wysokości do 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeśli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie, dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Mając na względzie powyższe, a także stan faktyczny oraz prawny w niniejszej sprawie, organ ochrony konsumentów postanowił skorzystać z uprawnienia do nałożenia kary pieniężnej z tytułu naruszenia zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Organ ochrony konsumentów, podejmując decyzję o nałożeniu sankcji finansowej na Pożyczkodawcę, miał na względzie, iż nie występują szczególne okoliczności uzasadniające odstąpienie od wymierzenia kary.

W tym miejscu wskazać należy, iż zaniechanie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów – jak to ma miejsce w przypadku praktyk określonych w pkt II - nie jest podstawą do odstąpienia od wymierzenia kary²¹. Żaden przepis u.o.k.i.k. nie wyłącza możliwości zastosowania sankcji przewidzianej w art. 106 tejże ustawy w związku z naruszeniem art. 24 u.o.k.i.k. W takim wypadku Prezes UOKiK jest zobowiązany wydać decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania, co jednak nie uniemożliwia mu nałożenia na przedsiębiorcę sankcji finansowych.

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie zawiera zamkniętego katalogu przesłanek, od których uzależniona jest wysokość kar nakładanych na przedsiębiorców. W art. 111 w sposób nieenumeratywny wskazano, iż Prezes UOKiK winien wziąć pod uwagę okres, stopień, okoliczności naruszenia przepisów ustawy oraz uprzednie naruszenia przepisów ustawy. Ponadto orzecznictwo wskazuje, że w przypadku kar przesłankami, które należy brać pod uwagę, są m.in.: potencjał ekonomiczny przedsiębiorcy, dopuszczalny poziom kary wynikający z przepisów ustawy oraz cele, jakie kara ma osiągnąć²².

Podkreślić nadto należy, iż nakładana przez organ ochrony konsumentów kara finansowa pełni trojaką funkcję: represyjną, prewencyjną i edukacyjną.

Ustalając wymiar kary należy wziąć przede wszystkim pod uwagę funkcję prewencyjną kar, w tym prewencję ogólną. Kara bowiem winna być ustalona tak, aby powstrzymywać przedsiębiorcę stosującego praktykę oraz innych przedsiębiorców przed stosowaniem w przyszłości tego typu praktyk w obrocie z konsumentami. Zachodzi zatem konieczność wymierzenia kar o takiej wysokości, która zniechęci innych przedsiębiorców do stosowania praktyk naruszających przepisy u.k.k. oraz działań mogących wprowadzać konsumentów w błąd, co stanowi nieuczciwą praktykę rynkową.

Nakładając karę pieniężną, Prezes UOKiK wziął również pod uwagę konieczność ustalenia, czy określone w tym przepisie naruszenie dokonane było nieumyślnie. Konieczność

²¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 12 stycznia 2012 r., sygn. akt VI ACa 956/11; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18 kwietnia 2012 r., sygn. akt VI ACa 1320/11.

²² Wyrok Sądu Najwyższego z 27 czerwca 2000 r., sygn. akt I CKN 793/98.

brania pod uwagę tej przesłanki w przypadku stosowania kar pieniężnych wynika bezpośrednio z art. 106 ust. 1 u.o.k.i.k.. Z tego względu, nakładając karę pieniężną Prezes UOKiK uwzględnił całokształt okoliczności sprawy, które wskazywać mogą na nieumyślny charakter naruszenia przez Optima zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. W zgromadzonym materiale dowodowym nie ma jednoznacznych dowodów wyraźnej intencji wskazującej na umyślne naruszenia tych interesów. Zebrane w trakcie niniejszego postępowania wyjaśnienia i informacje mogą zatem wskazywać na co najmniej nieumyślne działanie Spółki związane z niedołożeniem należytej staranności. Pomimo tego – jak już wcześniej wskazano – samo stwierdzenie nieumyślności zakwestionowanej praktyki daje podstawę do nałożenia kary pieniężnej, o której mowa w art. 106 ust. 1 pkt 4 u.o.k.i.k.

Przy obliczeniu wysokości kary Prezes UOKiK wziął pod uwagę, iż rokiem obrotowym dla Spółki jest okres pomiędzy 1 lipca 2012 r. do 30 czerwca 2013 r. W tym okresie Optima osiągnęła przychód w wysokości _____, który będzie podstawą do obliczenia każdorazowo wysokości kary. Maksymalny wymiar kary, jaki można nałożyć na przedsiębiorcę wynosi zł – tj. 10% osiągniętego przychodu w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok w którym nałożono karę.

Ustalenie kary za poszczególne naruszenia w przedmiotowej sprawie miało charakter wieloetapowy, co spowodowane było zaistnieniem w postępowaniu licznych okoliczności mających wpływ na jej wysokość. Ustalając wymiar kary pieniężnej za kolejne naruszenia Prezes UOKiK w pierwszej kolejności dokonał oceny wagi stwierdzonych praktyk i na tej podstawie ustalił kwotę bazową, stanowiącą podstawę do dalszych ustaleń wysokości kary, a następnie – w oparciu o zaistniałe w sprawie okoliczności mające wpływ na wysokość kary – dokonał gradacji ustalonej kwoty bazowej.

1. Kara pieniężna za stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów opisanych w punkcie I.

W niniejszym zarzucie stwierdzono stosowanie praktyk wprowadzających konsumentów w błąd, które mają wpływ na ich zachowanie rynkowe. Wszystkie z trzech kwestionowanych praktyk odnoszą się do błędnego ukazywania warunków umownych, które mogą stanowić dla konsumenta podstawę do zawarcia umowy z danym przedsiębiorcą. Konsument - sugerując się elementami kredytu konsumenckiego w sposób zaprezentowany przez Spółkę - jest w błędzie co do faktycznych warunków, na jakich oferowany jest mu produkt. Nie ma przy tym możliwości rzetelnego porównania ofert u innych przedsiębiorców zajmujących się udzielaniem kredytów konsumenckich, którzy robią to zgodnie z przepisami prawa. W wyniku tego może wybrać ofertę, która jest mniej korzystna z punktu widzenia kosztów, jakie będzie musiał konsument uregulować za uruchomienie pożyczki przez Pożyczkodawcę. Należy również zauważyć, iż w szczególny sposób na interesy ekonomiczne konsumentów wpływa praktyka określona w pkt I.2., gdyż w jej wyniku Spółka podwyższa wartość kwoty bazowej, która jest objęta oprocentowaniem wskazanym w umowie, mimo iż konsument nie może z tej kwoty korzystać.

Powyższe praktyki wpływały na interesy konsumentów zarówno na etapie poprzedzającym zawarcie kontraktu (poprzez podanie błędnych informacji w Formularzu

Informacyjnym), jak również na etapie zawarcia umowy (poprzez zamieszczenie nieprawdziwych danych w samej umowie).

W związku z powyższym organ ochrony konsumentów - mając na uwadze również długotrwały okres stosowania opisanej niniejszą decyzją praktyki (tj. od co najmniej 1 sierpnia 2012 r.) - uznał, iż natura poszczególnych naruszeń polegających na stosowaniu nieuczciwych praktyk rynkowych uzasadnia ustalenie wyjściowego poziomu wymiaru kary pieniężnej **na poziomie** przychodu uzyskanego przez przedsiębiorcę w poprzednim roku rozliczeniowym, co jest równe kwocie **136.559,61 zł**.

Tym niemniej, Prezes UOKiK stwierdził występowanie dodatkowych okoliczności łagodzących, leżących po stronie Spółki poprzez aktywne współdziałanie w trakcie postępowania, w szczególności przyczynienie się do jego szybkiego i sprawnego przeprowadzenia. Powyższe zachowanie przejawiało się przede wszystkim w ponadstandardowych wyjaśnieniach o okolicznościach sprawy, które miały istotny wpływ na ustalenie stanu faktycznego i ocenę działania przedsiębiorcy w powiązaniu z terminowym przekazywaniem niezbędnych informacji oraz dokumentów. W związku z powyższym organ ochrony konsumentów zdecydował się **na obniżenie wymiaru kary o 20%**.

Jednocześnie Prezes UOKiK przy określaniu wymiaru kary stwierdził występowanie dodatkowych okoliczności obciążających, leżących po stronie przedsiębiorcy poprzez znaczny zasięg naruszenia zarzucanej praktyki. Należy zauważyć, iż tylko w 2012 r. Spółka zawarła z konsumentami prawie na terenie całego kraju, a więc potencjalnie zasięg praktyki oddziałuje na znaczną liczbę konsumentów. W ocenie organu ochrony konsumentów jest to przesłanka wpływająca na **podwyższenie wymiaru kary o 20%**.

Mając powyższe na uwadze, kara została **na niezmiennym poziomie tj.** po zaokrągleniu **136.560 zł**, co stanowi ok. przychodu uzyskanego przez przedsiębiorcę w okresie od lipca 2012 r. do czerwca 2013 r. oraz ok. maksymalnego wymiaru kary, jaką mógł nałożyć organ ochrony konsumentów na Spółkę w niniejszym postępowaniu za stosowane przez nią praktyki.

2. Kara pieniężna za stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów opisanych w punkcie II.

W niniejszym zarzucie stwierdzono stosowanie licznych naruszeń przepisów u.k.k., a także zasad określonych w u.ś.u.d.e. Wskazać należy, iż praktyki określone w pkt II.1 oraz II.2. w sposób istotny mogą wpływać na świadomość konsumentów dotyczącą warunków na jakich zawarta zostaje umowa. Z kolei praktyka z pkt II.3. wpływa bezpośrednio na interesy ekonomiczne konsumentów, gdyż zobowiązani są oni do zapłaty kwoty większej w przypadku skorzystania z uprawnienia do odstąpienia od umowy, niżby to wynikało z prawidłowego stosowania przepisów przez przedsiębiorcę. Naruszenie wskazane w pkt II.4. może naruszać dobra osobiste konsumentów, w tym ich prawo do prywatności, swobodę komunikacji. Ponadto zgoda konsumentów na przesyłanie informacji handlowych może mieć dużą wartość handlową, gdyż dzięki temu przedsiębiorca posiada sposób na dotarcie ze swoją ofertą produktową do ściśle określonego klienta

Praktyka określona w pkt II.1. wpływają na konsumentów na etapie przedkontraktowym (poprzez podanie błędnych informacji w Formularzu Informacyjnym), a praktyki określone

w pkt II.2 i pkt II.4. oddziaływały na interesy konsumentów na etapie zawarcia umowy. Niemniej jednak skutek praktyki z pkt II.4. był widoczny na etapie wykonania kontraktu, tak samo jak przy praktyce z pkt II.3.

Ustalając okres stosowania praktyki Prezes UOKiK uznał, że działania określone w pkt II.1.- II.2. miały charakter długotrwały (wzorzec Umowy Pożyczki stosowany od sierpnia 2012 r., ale Formularz Informacyjny i Wnioski o udzielenie Pożyczki od maja 2012 r.), gdyż przedsiębiorca zaprzestał ich stosowania dopiero w styczniu 2014 roku. Z kolei okres stosowania praktyki wskazanej pkt II.4 należy uznać za krótkotrwały (do czerwca 2013 roku).

W związku z powyższym organ ochrony konsumentów uznał, iż natura poszczególnych naruszeń polegających na stosowaniu praktyk niezgodnych z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa uzasadnia ustalenie wyjściowego poziomu wymiaru kary pieniężnej **na poziomie** przychodu uzyskanego przez przedsiębiorcę w poprzednim roku rozliczeniowym, co jest równe kwocie **148.974,12 zł.**

Tym niemniej, Prezes UOKiK stwierdził występowanie dodatkowych okoliczności łagodzących, leżących po stronie Spółki poprzez aktywne współdziałanie w trakcie postępowania, w szczególności przyczynienie się do jego szybkiego i sprawnego przeprowadzenia. Powyższe zachowanie przejawiało się przede wszystkim w ponadstandardowych wyjaśnieniach o okolicznościach sprawy, które miały istotny wpływ na ustalenie stanu faktycznego i ocenę działania przedsiębiorcy w powiązaniu z terminowym przekazywaniem niezbędnych informacji oraz dokumentów. W związku z powyższym organ ochrony konsumentów zdecydował się **na obniżenie wymiaru kary o 20%.**

Ponadto Prezes UOKiK miał również na względzie kolejną okoliczność łagodzących w postaci zaniechania stosowania przedmiotowych praktyk przez przedsiębiorcę, co skutkowało **obniżeniem wymiaru kary o 30 %.**

Jednocześnie Prezes UOKiK przy określaniu wymiaru kary stwierdził występowanie dodatkowych okoliczności obciążających, leżących po stronie przedsiębiorcy poprzez znaczny zasięg naruszenia zarzucanej praktyki. Należy zauważyć, iż tylko w 2012 r. Spółka zawarła z konsumentami prawie na terenie całego kraju, a więc potencjalnie zasięg praktyki oddziałuje na znaczną liczbę konsumentów. W ocenie organu ochrony konsumentów jest to przesłanka wpływająca na **podwyższenie wymiaru kary o 20%.**

Mając powyższe na uwadze, kara została **obniżona łącznie o 30%** do kwoty **104.282 zł**, co stanowi ok. przychodu uzyskanego przez przedsiębiorcę w okresie od lipca 2012 r. do czerwca 2013 r. oraz ok. maksymalnego wymiaru kary, jaką mógł nałożyć organ ochrony konsumentów na Optimę w niniejszym postępowaniu za stosowane przez nią praktyki.

Zdaniem Prezesa UOKiK, tak określona kara spełni zarówno rolę represyjną jako sankcja i dolegliwość za naruszenie przepisów u.o.k.i.k., jak i prewencyjną, zapobiegając ponownemu ich naruszeniu. Nie bez znaczenia jest również walor wychowawczy, w tym wymiar ogólny, odstrasżający dla innych przedsiębiorców działających w branży przed podobnym naruszeniem słuszych interesów konsumentów. Przyjmując, że kara winna być orzekana na poziomie wystarczającym do osiągnięcia zamierzonego celu i powinna być odczuwalna dla przedsiębiorcy, organ ochrony konsumentów **postanowił nałożyć karę w wysokości określonej w punkcie IV sentencji decyzji.**

Wobec tego orzeczono jak w pkt IV sentencji decyzji.

Zgodnie z art. 112 ust. 3 u.o.k.i.k., karę pieniężną należy uiścić w terminie **14 dni** od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na rachunek bankowy Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w **NBP o/o Warszawa** na nr **51 1010 1010 0078 7822 3100 0000**.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 kodeksu postępowania cywilnego od niniejszej decyzji przysługuje stronie odwołanie, które wnosi się za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Bydgoszczy do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia.

*Z up. Prezesa Urzędu
Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Dyrektor Delegatury w Bydgoszczy
Dorota Karczewska*